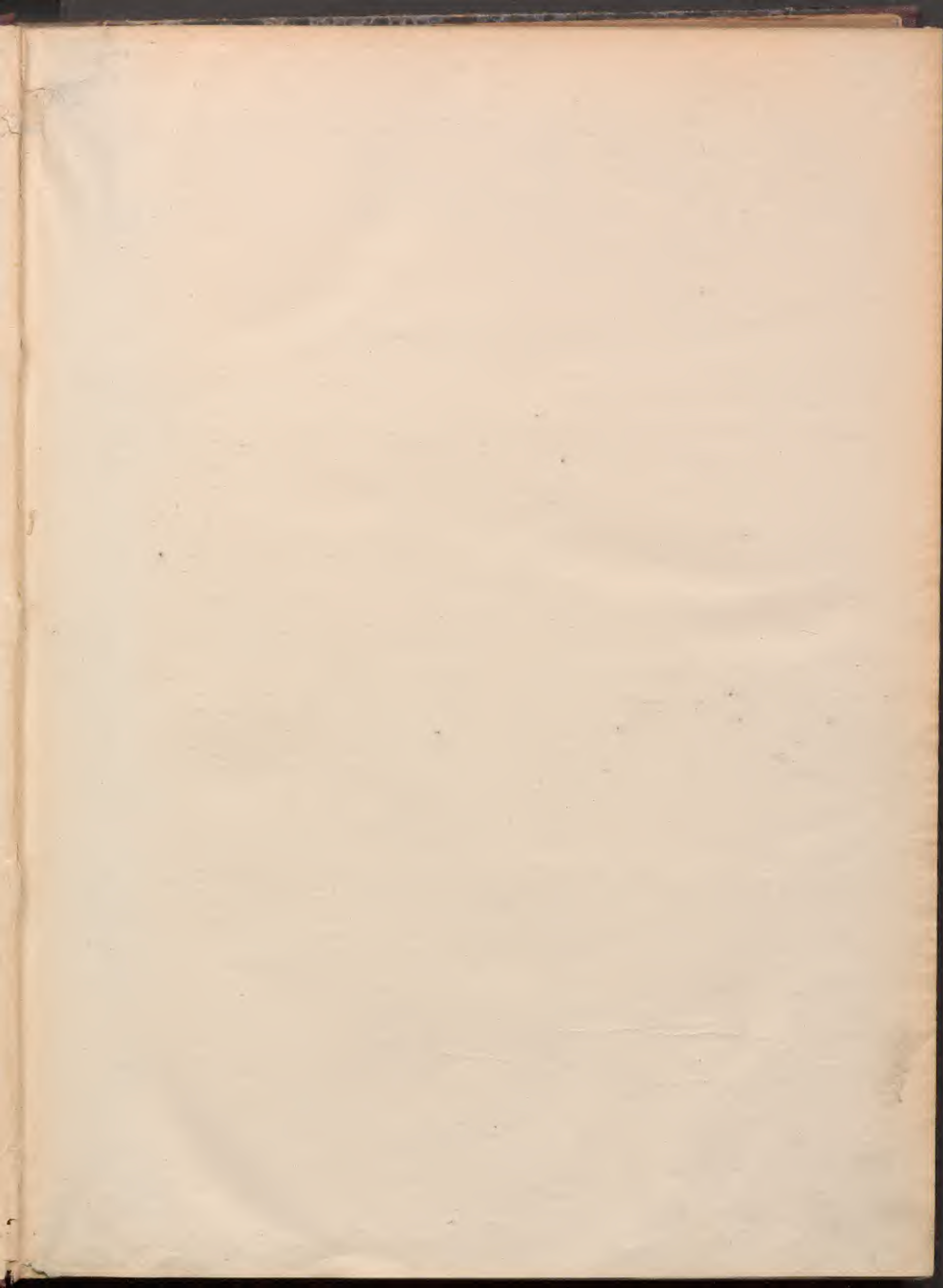

434

L III 3

ԾԱԶԻԿ

ՆԱԲԱՐԱՐԵՐՐ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

16-րդ ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 1. (540)

1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1903

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին ռեպրիւնը

(Շարամաթերը ինքզինքը կը ներկայացնէ)

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ Դիւանագրութիւնը (Պատկերներով)

Ս. ԱՆԴԵՂԱՅ

Հեռուէն (Բանաստեղծութիւն)

ՍԻՊԻՆ

ԳՐԱԿԱՆ

Լուրեր զանազան ու զարմանազան (Ոտանաւոր)

ԱՐԻՍՏՈՂՈՄ

Լեւոն (Սիրոյ պատմութիւն)

ԼՈՂԻԿ

ԽՆՁ ԿՐՍՆԸ ԲԺԻՇԿԱԾՐԸ

Ինչպէ՞ս պէտք է շնչել

ՍՏԻՔՈՒՍ ՄԷՏԻՔՈՒՍ

ԽՆՁ ԿՐՍՆԸ ԲԺԻՇԿԱԾՐԸ

Այն տեղը՝ ուր տեսնեց զրանի կը ճաշէ

Իսկալ կետուր

ԱՎԱՍՏԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ

ՅՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵՍԱՆԻ

Մեծաւորական տեսութիւն

Առեւտրական լուրեր

Դրամական

Սակարանի կեանքէն

600,000 ֆրանք շահած

ԴԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՑ

Վէպին ապագան

ԳՐԻՉ

Դիտական

ՀԱՋԱՐՈՒՄԻՆ ԴԻՏՆԻՔ

ՆՕԹԵՐ ՄԵՐ ԿԵՍԱՆԻՆ

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէ՛տք է ուղղել

Մ Ի Ք Ա Յ Է Լ Շ Ա Մ Տ Ա Ն Ճ Ե Ա Ն Ի

درعليهده غلعهده قورشوللو خاتمه نومرو ۷ زاغیک - فرنسی ادارهسی

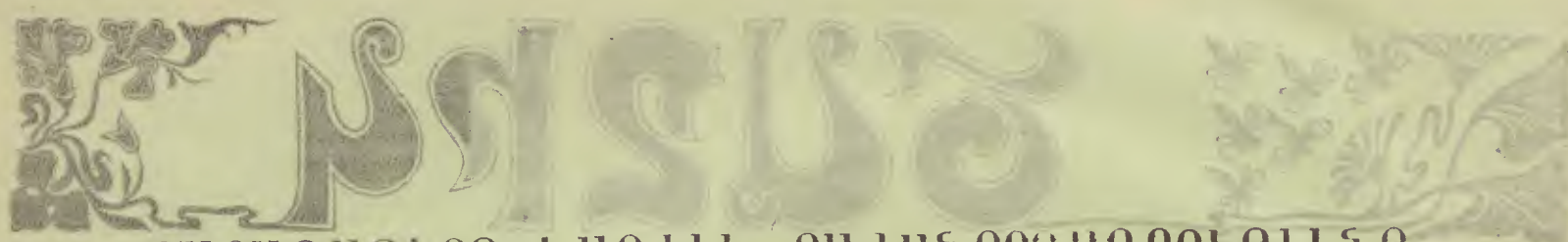
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՂԻԿ»

Կալաթա, Բուրժուկու Խան քիւ 7

RÉDACTION DE LA REVUE „DZAGHIK“

Kourchoum Han N° 7, Galata, Constantinople.

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱԳԱՅԱՆ

**ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԾԱՂԻԿԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԱՆԽԻԿ Է ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԵՍ**

Գլխավորներուն համար	տարեկան	60	դր.
„ „	վեցամսեայ	50	„
Պոչտոյ համար	տարեկան	50	դր.
„ „	վեցամսեայ	25	„
Արտատպանանի համար	տարեկան	14	ֆր.
„ „	վեցամսեայ	7	ֆր.

ԶԵՌՔԷ ՀԱՏԸ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅ

Շաբաթաբերք Ծաղիկ տառնաճնաճ է հատուցանել Օրաբերք Ծաղիկի օրէն
բաժանորդներուն ոչնեցած պահանջը:

Միշտ կողմէ, Շաբաթաբերք Ծաղիկ, Օրաբերք Ծաղիկի օրէն գործակալներուն
եւ բաժանորդներուն վրայ մնացած պահանջները գանձելուն հոգը իր վրայ ա-
ռած ըլլալով, կը հրաշիրէ որպէս զի բոլոր, Օրաբերք Ծաղիկի օրէն պարտք
ոչնեցող գործակալները եւ բաժանորդները, փոշրան իրենց պարտքերը վճարել

Շաբաթաբերք Ծաղիկի ներկայ թիւը իբր՝ նմոյշ պիտի դրկուի առհա-
սարակ բոլոր գաւառային գործակալներուն եւ բաժանորդներուն: Երկրորդ թիւէն
սկսեալ թերթ կը տառնան միայն անոնք որոնք իրենց բաժանորդագիրը մեզ
կը հաղցնեն:

ՇԱՁԻԿ

ՇԱԲԱՐԱՐԵՐՐ

ՍՄԵՆ ԵՍՄԱԿ ԿԱՍ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏԵ Է ՈՒՂԱԿԼ
ՄԻԲԱՍԵԼ ԶԱՄՏԱՆՔԱՆԻ

16-րդ ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 1. (540)

1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1903

Առաջին հետաքրքիր

(Շարաժանները ինքզինքը կը ներկայացնեն)

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ Գերատաճիկները (Պատկերներով)

Ս. ԱՆԳԵՂԵԱՅ

Հեռուէն (Բանաստեղծութիւն)

ՍԻՊԻՆ

ԳՐՈՒՆԻԿ

Լուրեր զանազան ու զարմանազան (Ոտանաւոր)

ԱՐԻՍՏՈՂՈՒՄ

Լեռնաձ (Սիրոյ պատմութիւն)

ԼՈՒԻՍ

ԽՆՁ ԿԵՍԵՆ ԲԱԻՇԿԱՆԵՐԸ

Խնչպէս պէտք է շնչել

ՏՈՒՔ. ՄԷՏԻՔՈՒՍ

ԽՆՁ ԿԵՍԵՆ ԲԱԻՇԿԱՆԵՐԸ

Այն տեղը ուր առանց դրամի կը ճաշեն

Իսթալ կեսուրը

ԱԼՓԱՍԻԱՆ

ԳԱՂԱԳԱԿԱՆ

ՏԵՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆԻՔ

Առեւտրական տեսութիւն

Առեւտրական լուրեր

Գրամական

Սակարանի կեանքէն

600,000 ֆրանք շահած

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒՅՏ

Վէպին սպազան

ԳՐԻՉ

Գիտական

ՀԱՅԱՐՈՒՄԷԿ ԳԻՏԵԼԻՔ

ՆՕԹԵՐ ՄԵՐ ԵՍՏՆՈՒՄԷՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

«ՇԱԲԱՐԱՐԵՐ»-Ը ԻՆՔԶԻՒՔԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

Շարաժը մէկ անգամ հրատարակուող օրաթերթէ տարբեր բան մը ներկայացնելու յաւակնութեամբ է, որ կը ձեռնարկենք շարաթաթերթ «Մաղիկ»-ի հրատարակութեան: Պակաս մը կը յուսանք լեզունքի անով: Շարաթաթերթը կ'ըմբռնենք տարբեր բան մը Օրաթերթէն ու Հանգեսէն, որոնց մէջտեղը շատ որոշ գիրք մը ունի անիկա: Ո՛չ բնականօրէն ալ մէջտեղէն ենք ինքզինքնաբերական լեզունքովը ու անոնց առօրեայ մանրամասնութիւններովը՝ ինչպէս է Օրաթերթը, ո՛չ ալ պարփակուած վերջուրէններու եւ ուսումնասիրութիւններու վերացումին մէջ՝ ինչպէս է Հանգեսը (Revue). Շարաթաթերթը այժմէութիւններու ուսումնասիրութիւնն ու ուսումնասիրութիւններու այժմէացումն է միանգամայն: Հրատարակութիւն մըն է՝ որ օրուան եղելութիւններուն կը հետեւի՝

մանրամասնութիւններէ աւելի անոնց վերլուծումովը ու ոգիովը զբաղելու: Համար մինչդեռ՝ միւս կողմէ՝ իր պրպտողի բնաւորութիւնովը կ'այժմէացնէ անձանց կամ մոռցուած շատ մը բաներ, որոնց ճանաչումը կրնայ օգուտ արտադրել, նոյնիսկ ջանք մը ու աշխատութիւն մը առաջ բերելով:

Ասոնցմէ դուրս՝ օրուան եղելութիւններուն ժամանակագրական մէկ ամփոփումն է շարաթաթերթը՝ որ խտացումի մը մէջ՝ կը ներկայացնէ դէպքերու ճշգրտուած մասը՝ զանոնք զատելով զնահատումներու կուտակումէն, որ բնթերցողներու ամբողջ դասակարգի մը համար անկարելի է արդէն, ու՝ երկրորդ օրը հերքուելու նախասահմանուած մանրամասնութիւններէ, որոնք՝ հակառակ ամէն ջանքի՝ ընդարձակ տեղ մը կը զբաւեն օրաթերթերու մէջ:

Ինչ որ պէտք է յատկանշէ Շարաթաթերթը՝ պարբերապէս հրատարակուող լրագիր մը եւ լրագիրէ աւելի բան մը ըլլալն է միանգամայն իր լրագիր ամբողջ պէտք է ըլլայ անիկա, այսինքն պարունակէ շարքուման կարեւորագոյն եղելութիւններուն յիշատակութիւնը օրաթերթէ մը աւելի շահեկան ձեւով մը եւ իրեն լրագիրէ աւելի բան մը՝ պէտք է որ պարունակէ քաղաքական, բնկերային, տնտեսական, իմաստասիրական, գեղեցկագիտական ու նմանորինակ նիւթերու վերայ հատուածներ ու ուսումնասիրութիւններ, ինչպէս նաեւ լաւագոյն գրողներու գրական ու բանաստեղծական արտադրութիւնները, պայմանով որ անոնց իւրաքանչիւրը իր գոյութեան տրամաբանական պատճառով ունենայ Շարաթաթերթին սիւնակներուն մէջ եւ ոչ թէ յօդուածները դան իրարու վրայ կուտակիլ հոն, աւելի կամ նուազ հատընտիր ընթերցանութեան գիրքի մը պէս:

Շարաթաթերթի այս ձեւով սահմանումը պէտք է եւնթագրել տայ թէ Օրաթերթի կարեւորութիւնը կ'ուզենք նուագեցնել որ եւ է կերպով: Ելքատրական արագութիւնով ապրուող այս դարուն մէջ՝ օրը մէկ լրագիր նոյն իսկ քիչ կուգայ գործի մարդուն, որ—Լոնտոնի մէջ, օրինակի համար—օրուան այլ եւ այլ ժամերուն հրատարակուող չորս հինգ լրագիր կը գնէ, ու հետագրութիւնը մինչեւ իր գրասենեակը կը բերէ՝ լուրերուն ժամը ժամին, վայրկեանը վայրկեանին հետեւեալ

լու համար: Յառաջգիմութեան կարեւոր գործիքը՝ որ Օրաթերթը կը կոչուի՝ անհրաժեշտ պէտք մըն է, ներկայ ահապարող կեանքին հետեւանքով: Մեծ կեդրոններու մէջ Շարաթաթերթը զայն կը լրացնէ, առանց անոր տեղը բռնելու յաւակնութիւնը ունենալու: Եւ երկրորդական կեդրոններու մէջ—մեր գաւառական շատ մը քաղաքներուն մէջ, մասնաւորապէս—իր հոն պարունակութեամբ, իր գինին բազմաթիւ ամսականութեամբ եւ իր չնգանցնող բնաւորութիւնովը օգտակար գործիք մը կ'ըլլայ նոր առաջգիմութիւններ առաջ բերելու, ծանօթութիւններու նոր պաշարներ սփռելով ամէն շարաթ:

Մէկ խոսքով՝ մինչդեռ Օրաթերթը աւելի զէպք (faits) կը պարունակէ, Շարաթաթերթը սահմանուած է աւելի ծանօթութիւններ (connaissances) եւ գաղափարներ (idées) պարունակելու, առանց ժամանակագրական մասը պակասաւոր ձգելու այս պատճառով: Շարաթաթերթը՝ հոն, հիւթեղ եւ խնամուած ըլլալու է՝ գոյութիւնը արդարացնելու համար:

Ահա հաւատքի հանգանակը որ մեր ուղեցոյցը պիտի ըլլայ ներկայ ձեռնարկին մէջ: Առանց ուրանալու ուրիշ նմանօրինակ հրատարակութիւններու կարեւորութիւնը, առանց մրցումի տոջագրութիւն ունենալու անոնցմէ որ եւ է մէկուն հետ, մեր ճամբան պիտի քաշենք ներկայ ծրագիրով «Մաղիկ»-ին ինքնուրոյն տեղ մը յինելու համար: Կը հաւատնք թէ ամէնուս ալ տեղ կայ հրապարակին վերայ . . . ամէնքս ալ միեւնոյն բանը, չընելու պայմանով: Եւ ճիշդ ուրիշները չերկրորդելու հաստատ որոշումը կ'արտադրուի ծրագիրը, զոր վերը բացատրեցինք:

Գիտենք որ գիւրին չէ կատարելապէս իրագործել զանիկա. երբեք յախումն հաւատք մը չունինք մեր կարողութիւններուն վրայ: Սակայն, մեր շուրջը բոլորուած տեսնելով համակիր գրողներու եւ բամ մը՝ որոնց իւրաքանչիւրը պիտի մըշակէ այս սիւնակներուն մէջ իր նախնաւորած ճիւղը, կը յուսանք ընթերցող հասարակութեան գոհացուցիչ պաշար մը բնաւ ծայել, ամէն շարաթ: Միւս կողմէ՝ «Մաղիկ» Շարաթաթերթը ունի արդէն հրապարակին վրայ ծանօթ գրիչներէ բաղկացեալ խմբագրական միաւոր մարմին մը՝ որուն գլխաւոր ջանքը պիտի ըլլայ՝ իրագործել սա բնարանը որ արդի լրագրութեան մէջ յաջողութեան միակ պայմանն է. «Չհրատարակել առը մը, որ անօգուտ կամ անշահեկան ըլլայ»:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՅԻՆԵՐԸ

Առանց անցողակի գաղափար մը տալու թէ երբ եւ ինչպէս կը սկսի թրքահայ թատրոնը, խօսիլ անոր դերակատարներէն մէկ մասին — դերասանուհիներուն — վրայ, թերեւս անիմաստ բան մը ըլլար:

Պէտք է խոստովանիլ նախ թէ՛ ամէն գաղափար որ թրքահայոց մէջ մուտք գոյած է, առանց Կ. Պոլսոյ բովէն անցնելու չէ կրցած ծաւալ գտնել:

Թատրոնի ալ, թէեւ Վենետիկէն յղացուած, այլ Պոլսոյ Հայերուն գիրկին մէջն է որ առած է իր առաջին նախընծայ սնունդը անցեալ դարու սկիզբները, շատ առաջ այն ժամանակէն ուր կը կարծեն թէ ծնունդ առած ըլլայ ան (*):

1818էն առաջ Հ. Մինաս Վ. Բժշկեան Տրպիզոնցի հմուտ Մխիթարեանը, որ վերջէն քանի մը թատրոններ ղեկավարելու ալ պիտի դիմէր, Տիւղեանց բնակարանին մէջ աշխարհաբար լեզուով կատակերգութիւններ կը ներկայացնէ:

1828-30ին միջոցներուն ալ Յարութիւն Ամիրա Պէղճեանի նախագահութեամբ Աստուածաշունչէն առնուած պատմութիւններ ներկայացուած են Պէղճեան վարժարանին մէջ:

Այս նախնական փորձերը բոլոր իրենց պարզութեան մէջ, նախնական ուրուագիծն են թատրոնին որ ամէն տեղ եկեղեցականներու պաշտպանութեամբ եւ եկեղեցական նիւթերով սկսած է:

Ինչ որ, Պէղճեան վարժարանի մէջ փորձուած է, նոյնը նաեւ կատարուած է ուրիշ վարժարաններու մէջ՝ արտաքին հրապարակային տկար փորձերու հետ, որոնց թուումը բնելու բնաւ պէտք չենք տեսնել: Ասոնք շարունակուեցան մինչեւ յիսունական թուականներուն սկիզբները, երբեմն անհատներու քնակարանները՝ մասնաւոր շրջանակներու եւ երբեմն վարժարաններու սրահները՝ դպրոցական ուսանողներու ծնողքներու համար: Այդ նախաքայլերուն մէջ կնոջ դերերը յաճախ զանց կ'առնուէին եւ եթէ շատ անգամ դորձողութեան քաղիլը անկարելի իսկ նկատուէր՝ այդ բացառիկ պարագային զեռաւոր պատանիներ էին որ կը կատարէին կնոջ դերը: Այս պարագան նոյն իսկ տեղ տեղ դայթակղութիւն պատճառած է: Բայց Վենետիկէն եկող նոր սերունդի մը կանոնաւոր կազմակերպութեամբ տրուած ներկայացումները՝ Օրթաքէօյի Հայ Հոմէրականաց վարժարանին մէջ, այնքան քան մեծ ընդունելութիւն կը գտնեն որ այդ թատրոնը իր մասնաւոր շրջանակէն

գոլորտ կ'ելլէ եւ հանրական հանգամանք մը կ'առնէ: 1856ին այդ խումբէն Սրապիոն Հէքիմեանին նախաձեռնութեամբ եւ Էքչեանի ու Մաղաքեանի գործակցութեամբ կը կազմուի թատերական խումբ մը որ անդրանիկ խումբն է թէ՛ թուրք թատրոնին եւ թէ՛ հայ թատրոնին:

Բերայի Նաւուաթի թատրոնին մէջ թուրքերէն լեզուով բաւական երկար առնչներ կայացումներ կու տան առանց կին դերասանուհի մը:

ՆԱՎԱՍԻՆԻ ԳԱՐԱԳԱՆԸ

սանուհի մը ունենալու իրենց մէջ: Ստեփան Էքչեան թուրք եւ հայ թատրոնին պէտքը միանգամայն կը լրացնէ յաջողութեամբ գտնել հայ օրիորդ մը որ յանձն առնէ ժամանակին, բարձրագոյն այդ աններող շրջանին, կուրծք տալ զանազան չարախօսութեանց որոնք բնականաբար պիտի յաջորդէին իր բեմին վրայ երեւալու յանդերձութեան: Իսկ գալով թատերաւոր հասարակութեան, շատ հաճելի անակընկալ մըն էր իրեն համար կին դերասանի մը երեւումը, որուն պէտքը զգացած էր, առանց գործադրութիւնը տեսած ըլլալու: 1856ին վերջերը Մէօհիւրտար (Գաւր-Գիւլ), տրուած հայ լեզուով առաջին ներկայացման միջոցին բեմը կ'ելլէ առաջին հայ դերասանուհին Օր. Փանին անունով:

Օր. Փանին—իր բուն անունամբը Օր. Աղաւնի ինքնանունով—միակը չ'իմաց: Իրեն յաջորդեցին ուրիշները որոնք պէտք եղած կատարելութիւնը տուին հայ թատրոնին՝ թէ՛ կինը բեմը հանելով եւ թէ՛ եւրոպական խաղերը թարգմանութեամբ ներկայացնելու գործը զիրար ցնցելով:

Այսպէս 1858ին Օր. Փանինին գործակից կը գտնենք նաեւ Օր. Աղաւնի Գէորգեանը որ նոյն տարին Սրապիոն Հէքիմեանի կազմակերպած խումբին մէջ, Պետրոս Մաղաքեանի, Յովհաննէս Աճմեանի, Գաբրիէլ Պալաթեանի, Պետրոս Չուխաճեանի եւ Թովմաս Թէրզեանի հետ նոյն

քան ուշագրաւ զիրք մը գրաւելու կարող կ'ըլլայ: (Մասին 1858 հոկտ. 30 թիւ 353), Ու երբ 1861 դեկտեմբեր 14ին Յրեւելեան թատրոնը կը կազմակերպուի, դերասանուհիներու խումբը աւելի կը բազմանայ որոնց մէջ առաջին կը հանդիսանան Օր. Արուսեակ Փափաղեան եւ Օր. Փանին:

Երբ Ստեփան Էքչեանի մէկ միջադէպ պատահարով խումբը երկուքի կը բաժնուի, Օր. Աղաւնի ինքնուրու (Փանին) — որ Էքչեանի կնոջ (Տիւղ. Թադուհի Էքչեանի) քոյրն էր — եւ Օր. Արուսեակ Փափաղեան, Էքչեանի միացող մասին կը դորձակցին եւ 1862ին անոր առաջնորդութեամբ Իզմիր կը մեկնին:

Ստեփան Էքչեան իր այդ աւերիչ եւ անխորհուրդ բնթացքին համար ժողովուրդին հակակրօնեանը առարկայ կը հանդիսանայ եւ հետեւաբար Իզմիրի մէջ այնքան պազ ընդունելութիւն մը կը գտնէ որ յուսաշատ ետ կը դառնայ, բոլորովին ձգելով թատերական ասպարէզը: Այն օրէն յետոյ այլեւս չի յիշուի իր քեանիին — Օր. Փանի ինքնուրու — ալ անունը որ կ'երեւայ թէ իր քեռայրին հետ միասին կը քաջուի ասպարէզէն:

Այսօր չենք գիտեր թէ զիստ կ'ապրի՞ մեր դերասանուհիներու այս նահապեհ

ՏԻՎԻՆ ՊԱՅՆԱՌ ԶԱՍՈՒԼԵԱՃԵԱՆ

տուհին, պատմելու համար ասկէ 50 տարի առաջ՝ իր կուսական լանջքին տակ զլացած յուզումները՝ երբ առաջին անգամ թատերաբեմ կ'ելլէր:

* * *

Արեւելեան թատրոնին պառակտումը դարմանելու համար բարեբար եւ օժանդակող ձեռքեր չ'պակսեցան, եւ ինչպէս

(*) Տօքթ. Տազաւարեան Հայ թատրոնի սկիզբը 1836ին կը դնէ եւ այն ալ Զմիւռնիոյ մէջ ծագում առած: (Տես Արեւելք թիւ 3791, 1898 տարի):

որ ներկական նպատակներ եղած էին, բարոյական նպատակներ ալ իրարու յաջորդեցին։ Արուսեակ՝ որ Արեւելեան թատրոնին մէջ ծափահարուեր, որ այնքան խնկարարուեր, այնքան փառքերու եւ զփոխներու տրժանայեր էր, անյաջորդ չմնաց։

Երկու նորընծայ գերասանուհիներ՝ Օր. Երանուհի Գարագաշեան եւ Տիկին Մարի Ծաղիկեան կու գան գրաւել այն տեղերը զորս Թանին եւ Արուսեակ բաց թողուցած էին։

Մանաւանդ Երանուհի Գարագաշեան անմահ համբաւի մը տիրացաւ երբ Արուսեակ ամուսնանալով բոլորովին անպարէզէն քաջուհցաւ, եւ Մարի Ծաղիկեան 1865ին Աճէմեանի եւ Սանճագճեանի

ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՉԵԱՆ

առաջնորդութեամբ կազմուած փոքր խումբի մը միացաւ։

Այս բաժանումը շատ կարճատեւ կ'ըլլայ, որովհետեւ զարձեալ 1868ին այս երկու յաջողակ գերասանուհիները զործակից կը գտնենք իրարու Օսմանեան քաւրոնին մէջ, որ 1865 հոկտեմբեր 15ին Կէտիկ-Փաշայի մէջ կը բացուի եւ այնքան մեծ ընդունելութիւն կը գտնէ որ մէկիկ մէկիկ Արեւելեան քաւրոնի գերասանները հոն կ'անցնին։

Յաջողութիւնը այնքան մեծ է որ ամառնային եղանակին համար ալ Սկիւտար Ազիզիյէ թատրոնին մէջ ներկայացումներ կը կազմակերպուին (1868) որոնց մէջ Երանուհի Գարագաշ իր փառքին զազաթնակէտը կը հասնի։ Բայց հակառակ թատրոնին գտած ընդունելութեան, հարկ է հոս խոստովանիլ թէ, մինչեւ հիմա եղած գերասանուհիներու թիւը բազմաթիւմբ գերասաններու թիւին, շատ քիչ էր։ Ետեւ քանի մը անգամ բեմ ելլելէ յետոյ անհետացած են, որով տեւական օգուտ մը չեն ունեցած։

Մեր թուածներուն, մինչեւ 1868 երեւելի հանգիստացող գերասանուհիներուն վրայ,

միայն մէկ հատ մը պիտի կարենանք աւելցնել որ Կ. Պոլսէն դուրս թատերական գործին նպաստած է, ապագային վերապահելով Կ. Պոլսոյ բեմը ելլելու փառքը որ վերջէն լիովին վայելած է։ Ատիկա՝ Տիկին Պայծառ Փասուլեանէն է

ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԸ

որ 1861ին Իզմիրի մէջ բացուած առաջին թատրոնին կին միակ գերասանը եղած է, երբ զեռ օրիորդ էր։

Իսկ 1864ին զինքը կը գտնենք ի Տրապիզոն՝ ուր տեղական տարրերէ թատերական խումբ մը կը կազմակերպեն այլ

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅԵ

եւ կին։ Տիկին Պայծառ Փասուլեանէնի կեանքը, ինչպէս իր ամուսինին՝ կատարեալ թափառիկի մը, կեանքը եղած է։ Կովկաս եւ Թուրքիոյ զանազան քաղաքները, Եգիպտոս եւ Պուլկարիա իր շարունակական տենդոտ ղեացքին կայան

ները եղած են։ Միայն կը բաւէ բնիկ թէ մինչեւ այն թուականը ուր բերինք հասուցինք՝ յիշուածներէն զատ նաեւ Տիկ. Փասուլեանէն անունի տէր գերասանուհի մըն էր, զոր փակագիծի մէջ ծանօթացուցինք։

Որչափ որ Օսմանեան թատրոնի խումբը մեծապէս վնասեց Բերայի խումբի թատրոնը ներկայացումներ տուող խումբին, բայց Մաղաքեան ղրբու յուսահատող մարդ չէր։ Նոր անձերու եւ սկսնակ տաղանդներու ծնունդ առնելը կը տեսնէր իր շուրջը։ Եթէ ուրիշներ պատրաստուածներէն կ'օգտուէին, ինքը՝ արուեստագէտն էր որ կը պատրաստէր։ Այդ շրջանին է ահա որ Հրաչեան երեւան կու գայ։ 1869ին երկու փոքր ընկերուհիներ Ազնիւ եւ Ազաւնի՝ Մաղաքեանի խումբին կը միանան։

Ազնիւ՝ հանրածանօթ Տիկ. Հրաչեան (Տիկ. Գարայեան) եւ Ազաւնի՝ այժմոյ Տիկին Պինէմէճեանը, երկու գործօն գերասանուհիներ են որոնց կեանքը ծանօթացնելու պէտք չկայ։

Հրաչեայի՝ Կովկասի եւ Կ. Պոլսոյ մէջ գտած ընդունելութիւնը, շատ քիչերու վիճակուած է վայելել։

ՄԱՌԻՆՆԱՐԿ

1870ին ալ եւս ամէնքն ալ Վարդուէանին կը միանան, որովհետեւ Կ. Պոլսոյ համար 10 տարուան թատրոնի մենաշնորհ մը կը ստանայ ան։

Գործին տրուած ուժը գործողներն ալ կ'աւելցնէ։ Թատրերգութիւնները անբաւական կը համարուին եւ օբեդերն ալ կ'ընդգրկուին Դերասաններու եւ գերասանուհիներու թիւը կը բարձրանայ մինչեւ 96ի՝ 1871ին։ Այս շրջանին կու գայ նաեւ Հերանուչ, խումբին գերասանուհիներուն թիւը աւելցնելու, եւ որ բաւական անուն մը թողուցած է։ Յետոյ Մառի Նուարդ (մեռած 1885) որ բաւական համ

բաւաւոր գերասանուհի մը եղած է եւ որ Կովկասի մէջ աւելի փայլ ունեցաւ, Վերդինէ Գարագաշ (քոյր Երանուհիին), Սիրանոյշ եւ Աստղիկ, եւ այլն:

Մինչեւ 1880, տասը տարուան շրջանը ասոնց սկսնակութեան շրջանն է զոր Պոլիս կ'անցընեն: Հազիւ թէ իրենց տաղանդը ցոյց պիտի տար իր բարձրութիւնը, չափեր իրենց տէքը Կովկաս կը դարձնեն: 1879էն սկսեալ մաս մաս Կովկաս փոխադրուեցան Աստղիկ, Սիրանոյշ, Մանուշար, Գարագաշեան քոյրերը եւ Հրաչեայ, ինչպէս նաեւ Աղամեան եւ Մնակեան:

Թիֆլիզի մէջ փայլուն գնահատութեան մը կ'արժանանան, մասնաւորապէս Տիկին Հրաչեայ որ «Քուրիկ Հրաչեայ» ժողովրդական տիտղոսին կ'արժանանայ: Ասկէ յետոյ Կովկասը մեր գերասաններու խաչար կը դառնայ: Իրենցմէ անոնք որոնք գործօն կեանք մը ունին, տակաւին Կովկաս կը մնան:

Ներկայիս Տիկին Սիրանոյշ հայ դերասանութեան պատիւն է համայն Կովկասի մէջ: Իբր յաջող դերասանուհի, աւելն ժամանակ գրեթէ, իր գափնիներ քաղելն է որ կը լսենք, իր համարուր այսօր տակաւին, բաւական առաջացեալ տարիքին մէջ իսկ, երբեք նսեմացած չէ:

Առաջին անգամ Օրթաքէօյի թատրոնին մէջ «Թուրքիկ» երգ մը երգելէն ի վեր 30էն աւելի տարիներ սահած են, եւ տակաւին Սիրանոյշ բեմին վրայ է:

Սիրանոյշ 1879ին Աստղիկի եւ Աղամեանի հետ Թիֆլիզի ո՛չ միայն հայ, այլեւ ռուս ու վրացի հասարակութիւնները, իր ազդու խաղացումներով, ներդաշնակ արտասանութեամբ ու համակիր երեւոյթով, հմայեց եւ դիւթեց: Գաղափար մը տալու համար այդ ընդունելութեան մասին, կը բաւէ ցոյց տալ պարագայ մը որ այն ատեն յիշատակուած է:

Նոյն եւ յաջորդ տարիներուն Կովկասի եւ մասնաւորապէս Թիֆլիզի մէջ ծնած հայ ազգիկներուն անունները մեծ մասով Աստղիկ ու Սիրանոյշ դրուած են:

Նոյնպէս պէտք է ըսել թէ Սիրանոյշի վիճակուած է Աղամեանի հետ Համլէթը ներկայացնելու բաղդը, ստանձնելով Օֆէլիայի դերը:

Դուստրոյ մէջ տեղ մը չկայ, Պաքուէն Ռոստով, Նախիջեւանէն Մոսկուա, որ իր անունը եւ ձայնը լսուած չըլլայ:

1891էն ի վեր բացարձակապէս ինքզինքը նուիրած է ռուսահայ բեմին:

1880էն ասդին Թրքահայ թատրոնը նոր տաղանդաւոր դերասանուհիներ չկրցաւ արտադրել. երկրորդական դէմքեր սակայն օրէ օր բազմացան:

Այսօր Թուրք թատրոնի մէջ Տիկ. Հեքիմեան, Տիկ. Պինէ մէճեան եւ Տիկ. Ալիքսանեան եւ Տիկ. Սաթենիկ նշանակելի դերք մը ունին:

Ս. ԱՆԳԵՂԵԱՅ

ՀԵՌՈՒՆԵՆ ԵՒ ՄՕՏԵՆ

Հորիզոնին սա շեռերը մանուշակ
Վերս վերս վառով փաթրւած,
Ուր կը ճեղայ ձիւնն իր սառը, երբեք իր սօքն ու խորշակ,
Իրենց տեսով որքան դիպիչ, ի՞նչ աղուոր են
Հեռուէն:

Սա ամպերը երեւաճեմ քիթունիկի քեւերով,
Ծալք մը կարմիր, ծոպ մը ծարիր
Թափաքովեղով քաշոտ քամակի քղանցներէն,
Երբ կը ճեղքեն անջրպէսը անյարիր,
Ի՞նչ անուշներ մեզ կը բերեն
Հեռուէն:

Սա կիները քննոյշ մարմաշ գըլխարկուն սակ,
Զորս կ'եզերեն սիւզէն սարսոտ սընքուներ,
Խորունկ խորունկ ակնարկներով անյասակ,
Որքան սիրտեր կը դիպեն ու կը վառեն
Հեռուէն:

Սա փերթոյն աչ հուրե, սերե շինուած հակ,
Որուն սիրտը, շափարի պէս, շիք մը ցողով կը հալի,
Միտքն աչ համակ քուրսասան մ'ե, քրքում, նարկիզ ու հալի,
Ի՞նչ կ'ըզնայիմք իրեն վրայ
Դասեղով զիմք մամոտ, մեղրոտ քառերէն
Հեռուէն:

Սա նըւալի խաղերն համեղ ու փայլայուն,
Զոր կը բերե հովը ծովէն, անստեղ,
Իրենց քեկող, փարող, մարող մեղիդիփովը անհուն
Ի՞նչ պատգամիկ եւ աղու են
Հեռուէն:

Ուսիները՝ ձիւնե քիւրեղ զրդեակներ,
Ուր արեւուն ցոյքը փարփառ երբ քափանցե,
Շողակներու նըման անցած արծաթ ցանցե,
Կը փողփողեն, մեր աչքերը կը բուրվառեն
Հեռուէն:

Իսկ մօտէն . . .
Մարդիկ իրեն իրենց սրտէն կը դասեն:
Մաղձոտ հոգին ամեն բան մուր, զրխուր, հիւանդ,
Սեւ կը տեսնե մանաւանդ:
Միւնջ արեւով, ճառագայթով փայլուն սիրտեր
Ցոյք մը, հուրք մը կը փոխանցեն
Ուսիներուն, ժայռերուն իսկ ապալեր:
Դըմնիկներէն վարդ կը փայեն, արցունքէն ցոյ
Երգ կը հիւսեն ցաւէն կըրծող,
Եւ նախանձեն, սեւեն, կեղծեն
Հաւասք, Յոյս, Սեր կ'ըստեղծեն:

ՔՐՈՇԻԿ

ԼՈՒՐԵՐ ԶԱՆԱԶԱՆ ՈՒ ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

Գրքատեղանիս առջև թաւապատ
Բազմեղով, պիտի, ես, ամէն շարքով,
Թերթիս այդ էջին մէջ յառաջորեմ,
Գրքոսիկ քերթուած մը տաղաչափեմ:
—Մի՛ ըստեղ որ, վրեժ, պերճմաստ
Խոհեր, խոյանքներ արձանագրեմ աստ:
Ունենամ անտաղիւտ ոճ ու գաղտփար . . .
Քանի որ՝ յաւետ հետեւողարար՝
Օրուան լուրերուն՝ գրեթէ մանդաղ,
Հասկերուն մէջէն պիտի՛ ընեմ ան քաղ . . .
—Ով որ վրձարէ լոկ մէկ գահական
Կրնայ միշտ կարգալ թարմ ու շահեկան
Լուրեր.—Ո՛չ, ուստի ես պիտի ջանամ՝
Ձեզ հրամայեմ զէթ լուրեր քել . . . անհամ,
Լուրեր՝ զէթ ձեռով ոչ տափակ, banal.
Եւ ասոր համար փութալով բանալ
Անրոպաւ ապրակն յանգերու հնչուն,
Առանց փնտռելու ինչպէսն եւ ինչո՞ն,
Ներսէն ու գրեթէ բոլորս՝ երբեք
Ամպիկներու պէս անհիւթ լուրերուն,
Կաղապարիս մէջ փայլուն ու փարթամ
Չանոյր հոս ձեզի կարգալ պիտի տամ . . .
Այսպէսով, աղին Տիկնայք ու Տեաք իմ,
Հաճաք պատճառել ձեզ կը փափարեմ:
Եթէ չախորժ իր՝ չունիմ կապ ու կեմ:
Բռնէ՛ք, գալ շարթու չի շարունակեմ:

Ս. Հայրապետը միտք ունի—կը գրեն—
Մօտերս Թիֆլիզ այցելել նորէն:

Բերա, Թերթիւղ, Հայ եկեղեցին
Վերջին պատարազ մ'ըրին, փակեցին . . .
Շէնքն այնքան հին է, խորխուր, կիսաւեր
Որ պիտի փըլէր կիծէ . . . չի փախուէր:
Նոր Սմատեանի մը, ընդ ժամային,
Թերթիւղեք միշտ ա՛րեւ կը քաշեն:

Տ. Եպիսկոպոս Վահրամ Մանկունի
Հիւանդ է, կ'ըսեն, յօգաջաւ ունի:
Եւ կըրօնական ժողովն այնքան խիստ՝
Տասն եւ հինգ օր կայ՝ չէ գումարած նիստ:

Յ. Թէլեկեանի ողջիկներն երկու,
Դերասանուհի, ճարտար ողբերգու
Օրերոց Հըրանոյշ, Օրերոց Վարդիթեր,
—Ինչպէս կը գրեն Ռուսահայ թերթեր—
Դաջեր են մինչեւ Թէհրան (Պարսկաստան)
Որպէսզի երկնց տաղանդը ցոյց տան:
Կը մտղծեն որ հոն կարենան ամբողջ
Թուաման, զրան շահել եւ շատ ալ համբաւ:

«Մանդուկէն» գիրքը սրտին ի մեծ ցու,
«Սուրհմոյակ» երեք չորս օր գաղբեցաւ,
Բարեբաղդաւոր երեւոյ նորէն,
Բերկրեցան Լիւնիսն սիրողը համօրէն . . .

Իզմիր, Հանգուցեալ Ձիվիճեան անուն
Տ. Յովհաննէս հօր որդին սիրասուն՝
Նամակով մ'յայտնեմ է՝ Քաղ. Ժողովին

Թէ՛ իր կնոջ մահէն ետք, կամօղին
Նրեք տուն նուիրէ ազգին իր կայուած:
Այդ Տիկնոյ կեանքը պահպանէ՛ Աստուած:

Լուսարարապետ արթուն եւ զօրեղ,
Խապանան Սահակ Սրբազանի տեղ՝
Նրուսագէտի մեր Հայ վանականը
Վերջապէս անձի մը վրայ տուր կանգ:
Եւ ընտրեք են՝ փորձ, բանիւրուն, ըրգոյշ
Մայրագոյն Գարբիէլ վարդապետն Անոյշ:

Հայ թատերական գործը, այս ձրմեռ,
Որ վիճակ մ'ունէր թոյլ ու կիսամեռ,
Կ'ստանայ նոր գործի՝ Դերասան Չափաստ,
Նոր խումբ կը կազմէ քիչ օրէն պատրաստ:
Գոհարիկ, Մարի, Ալիս ու Նէվրիկ,
Վարդանոյշ, Վերծին, անուններ գողտրիկ,
Հոյատ, Փափազեան, Պալ թաղար, Նուպար,
Եւ Թօյաեան ալ՝ Կալուօշն տիպար,
Պոլոյ մէջ հոս հոն պիտի ելլեն բեմ . . .
—Ես այժմէն զիրենք սրտանց կը ծափեմ:
Փա՛ւքն ըլլայ երկնց գրգռուն ու խրթան,
Խնդաղունն զմեզ . . . իրենք ալ խնդան:

Լաւ գիտնալով որ շատ կան Պագու
Իր նուրը արուեստին ջերմ երկրպագու,
Դերասանուհի Սիրանոյշ Տիկին
Թիֆլիզէն՝ հանազա գաջեր է կրկին:

Ներկարարեան Տ. Վարդապետ Պետրոս,
Որ հիւանդ էր ու կը գանդէր հոս,
Ալ առողջացած կը թողու կ'երթայ
Անցեալ շարթով օր, ի Նիկիոսիայ:

Պագուցի հարուստ Հայ մը, Գաւթի Բէգ,
—Անոր անունը լուսնի էր երեք—
Այս անգամ երեք հալար հաստ բուպի
Ս. Էջմիածնի վանքին անձկալի
Նրեւերէր է որպէս զի —անվարան—
Գնեն Ա. Ներսէան ճոխ գրքագարան:

Դատաստանական ու Տնտեսական
Երկու Խորհուրդներն այնքան պատուական,
Կատարեցին նիստ անցեալ շարթու մէջ.
Իսկ Ուսումնականն, եւսանդով անշէջ,
Այս անգամ իր տեղն ա՛յն մասնախմբին
Տըւած էր (քննիչ) որուն հզօր ափին
Դիմեն՝ վիպական չունեցող՝ բոլոր
Ուսուցիչներն, հա՛ւ ըլլան թէ տղոր:

Մեր գիւտնապետ Տ. Թէլեան Բարթող
Որ չգիտեր ի՞նչ էր գաղար ու բանթող,
Գաղթայտն որրոց սիրով յար ի գող
Այս անգամ անոնց շատ օգուտ առթող
Յըզացեր է մէկ նորոգ գաղափար . . .
—Ձեռք յայտնեք զայն դեռ անխորհրդաբար:

Մայր Եկեղեցին (աւագ սրբավայր)
Վերջին կերակի աւտուն, Հայր Տիկնայր
Իր կրօն պարտուց մէջ յաւետ արագ
Փութայ կատարել մի ուրբ Պատարագ:
Պերճախօս քարոյ մ'ալ տըւաւ (անշուշտ)
Չոր ունիկրեցին համայնը կուռ եւ կուշտ:

Պատրիարք Հայրը յարգանքով համակ
Ս. Հայրապետին գրքեր է նամակ՝
Արքեպիսկոպոսութեան աստիճան
Խնդրելու համար՝ փորձ ու բարեջան

—Այս առթիւ ալ շատ զովեղով զանի—
Վահրամ Մանկունի Տ. Սրբազանի:

Մերթիւարեան Տ. Խորէն Սրբազան,
Որ պաշտօններու մէջ բարգ, զանազան,
Դործօն առաջնորդ է լուրջ բանասեր,
Յըխոր ծերութիւն արդէն էր հասեր,
Անցեալ շարթու մէջ, մահուամբ քաղցրազին,
Յանձնեց առ Աստուած իր մարտը հոգին:

Ձեռք զիտեր անունն այն աղին անձին
Որ մեր Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին
Շէնքն գունէն ներս՝ գոյք, պարէն, նրպար,
Դիւրութեամբ հոս հոն տանելու համար,
Տըքովի կառքեր, եւ երկաթ գիծեր,
Վերջէս Անվիլին տարապրած էր . . .
Կառքեր եւ զիծեր հասեր են Պոլիս,
Եւ քիչ օրուան մէջ —մաքսն ելլելու—
Նոյն անձին ծախարով, ձրի՛ բոլորովին,
Պիտի պէտք եղած տեղեր զետեղուին,
Խրնայելով շատ վաստակ ու տաժանք . . .
—Ձը տանէն անոնք երբեք աղտ ու ժանգ:

Տեաք Նիովք Արմէն ու Բարեղ Շահապազ,
Կրթատէր խանդով զօգուած հասապազ,
Կը շրջեն Պոլիս, թաղ թաղ, վազն ի վազ,
Հայ գաղթեցեալ մէջ, առատ, նըւազ
Գանելու համար, յոռի կամ բարի,
Գովեստի եւ կամ պարտաւ կարի
Արժան՝ ո՛ր է վարմանը կամ վիճակ . . .
—Թող չը մտնի՛ ընտ իրենց նոր մուճակ:

Ս. Պատրիարք Հօր հրամանաւն ազդու,
Ամէն կիրակի օրը մէ՛ն շարթու,
Մէկ մէկ վարդապետ, Արմաշեան կամ ո՛չ,
Գումարաւոր Մայր Ս. Եկեղեցեոյ
Պիտի պատարագ ընեն ու խօսին
Դարող օրուան մեր տօներու մասին:
—Այս օրոշումն է օգտակար, արդար,
Բանդի ժողովուրդն հոգեզրաւթ յար,
Ինչ լըսէ բեմէն կրօնի ջերմ բանք,
Կ'ըզոյ հաւատքին անոյշ ըստփանք:
—Եւ այս կ'ըստի վարդապետ Գրիգոր
Կոչուած է հոն Ս. Պատարագ ընել:

Լաւնիկ մէջ երկու նորածին
Երախտէք, Թորոս Ս. Եկեղեցին,
Երբ մըկըրտելու տանին անյոպազ,
Այնքան ցուրտ կ'ընէ որ, առնելով պաղ,
Կը հիւանդանան երկուքն ալ, աւագ,
Եւ ի միւս աշխարհ կը չըւեն վաղ վաղ . . .
Այս երախտից հայրն օրգեկորչոր,
Մորեն մէջ երկնէ գաղափար մը կոյս:
Այն է՝ Մկրտումն Ս. Աւագանի
Շուրջը, որ ցուրտէն պահպանէ զանի,
Շարժուն, ապակեայ շինել մի խրցիկ . . .
Գիւտը վրեժն է, թէ եւ գեղեցիկ,
Չայն ալ ի գրելու հանելու համար
Այդ անձին պակսի բաւական դումար . . .
Ուստի անիկայ, կը գրեն, այս անգամ՝
Հոսկէ եւ հոսկէ կը ժողովէ զբրամ
Շինելու համար պէտք եղած ծախարով
Շարժուն խրցիկը՝ Աւագանին քով:
—Ի մտայ երբոր այդ անձը կ'ընէ
Տեսնէ մկրտուելն իր . . . գաղթը դաւկին,
Տաք խրցիկն ըլլայ անոր պահապան
Որ թիֆօ չկամ զանէ տան ճամբան:

ԱՐԵՎԱԴԱՍ

ԼՁՈՒՄ

(ՍՄԻՐՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵԼ)

Անհիկա կ'ըսէր ինծի յաճախ թէ գեղեցիկ եմ եւ ունէի արդէն ինքնագիտակցութիւն մը, եւ կը զգայի թէ իրաւունք ունէր ան, որովհետեւ մարմնական չափ քնքշու էր եւ վերջերս պէս ճերմակ, հասակս ալ բարեմէն էր ու նորին:

Մենք առաջին անգամ խանութի մը մէջ իրարու հանգիպեցանք եւ անհիկա երբեք չքաղուեցաւ, նոյն իսկ այդ առաջին ատեն, իր հիացումը ինծի յայտնելէ: Իրն եղաւ ես եւ այդ օրէն, ալ մինչեւ երկինքները կը բարձրացնէր եւ «ամենասիրելի» կը կոչէր զիս: Այդ օրէն սկսելով ամբողջ ամիսներու տեւողութեան միջոցին մենք անբաժան էինք ալ իրարմէ: Իր բոլոր մտածումներուն մէջ միշտ առաջին տեղը կը զբաղէր:

Անհիկարարի խանդավառութեամբ մը, նորէն ու նորէն կը սքանչանար իմ հրաշալի ներութեանս, իմ շնորհալի հասակիս վրայ, եւ զիս իր շրթանքը վրայ կը սեղմէր:

Իր գրկախառնումը խանդավառութեամբ իսկ էր, եւ եթէ անցողական պատահար մը գեղեցկութիւնս մինչեւ իսկ մէկ օրուան համար խաթարէր, ալ իր մտահոգութիւնը սահման չունէր: Գիշերը թաւշէ բարձրութեւ վրայ կը հանգչէր, իսկ ցերեկ ատեն անոր կ'ընկերանայի ո՛ր որ երթար:

Ան միշտ հաճոյք կը զգար իմ ընկերակցութենէս, նոյն իսկ այն տեսակ պարագաներու մէջ, ուր ուրիշ ոչինչ կրնար իրեն անորմ մը ազդել:

Ու, գիշեր թէ ցերեկ, անհիկա հաճոյք եւ սիրտինք գտնելու համար ինծի կը դառնար, երբ ուրիշ ամէն բարեկամ անհաւատարիմ գտնուած էին իրեն:

Ո՛հ, ի՞նչու վիճակուած չէր մեզի որ առ յաւէտ արսպէս ըլլար:

Աւագ, օր մը, հանրային խրախճանուութեան մը ատեն ծանր տնկում մը ունեցայ, եւ թէեւ ասոր յանցանքը իրենն էր, բայց այդ անկումէս յետոյ իրեն համար ալ առաջուանը չէի: Այս անգամ զրգարողութիւնը կատարելապէս ջախջախեց զիս: Ան, հաւատարիմ ինծի, յետոյ փորձեց իր կողմէ վարմունքը դարձանել:

Ինծի հետ վարուեցաւ ամէնէն մեծ խնամքով եւ արծաթ ու օսկի վատնեց ինծի համար, աւագ, սիրոյս հնոցը ալ չվառեցաւ:

Ան փորձեց զիս առաջուան պէս նորէն սիրել, բայց ի վո՛ր, իր զգացումները կատարելա փոփոխութեան մը ենթարկուեցան եւ ես հիմա ուրիշ բան մը չեմ բայց եթէ անցեալ ինքնութեանս թշուառ մէկ բեկորը:

Ահա այս տեղ ձգուած եմ, բոլորովին առանձին եմ վշտիս հետ, եւ, երեսէ ինկած, կոտրած, ծովափրփուրէ ծխամորձս (pipe):

ԼՈՂԻԿ

ԻՆՉ Կ'ԸՆԵՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

ԻՆՉՊԵՏ ՊԵՏԻ Է ՇԵՉԵԼ

Ամէն մարդ կը շնչէ, ապրելու համար, բայց քիչեր կը շնչեն այնպէս, որով միայն կարելի է առողջ ապրիլ: Պէտք է լաւ մը համոզուած ըլլալ թէ շնչառութիւնը կեանքն իսկ է եւ թէ իրաւութիւնը շնչառութիւնը բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն է ուժով ու կորովի առողջութեան մը համար: Իրաւ է թէ քիչեր կան, որոնք պէտք եղածին պէս կանխաւոր շնչառութիւն մը ունենան, բայց գրեթէ ամէն ոք կրնար կանոնաւոր շնչառութիւն մը կատարել, եթէ այդ մասին անհրաժեշտ շնչառութեան մարզանքներ ընէր: Ամէն բժիշկներու կողմէ դիտուած ճշմարտութիւն մըն է որ անհատի մը թէ՛ մտաւոր եւ թէ՛ ֆիզիքական կազմութիւնը այնքան կը բարւոքի, որքան ինքը հետաժուար ըլլայ իր շնչառութիւնը իրաւութեւ կատարելու:

Լաւ շնչառութեան դիտարկող պոյմաններէն մէկն է, ներաշնչութեան ատեն, թոքերը լաւ մը լեցնել օդով: Իրենց թոքերը կիսով միայն օդով լեցնողներու թիւը անգամ պիտի է:

Լաւ շնչառութեան երկրորդ դիտարկող պոյմանն է շնչառութիւնը կատարել մանաւանդ որովայնային մկաններու օժանդակութեամբ: Մարդիկ մեծ մասով չափազանց ծոյլ են, շնչառութեան ատեն անհրաժեշտ մտաւոր կորով մը ի գործ գնելու համար: Ինչպէս ըսինք, ամէն մարդ կը շնչէ, բայց քանի՞ հոգի ծանօթ է լաւ շնչառութեան մը հրաշքներուն: Օրինակի համար, երբ վախի, մտահոգութեան, ցաւի, յուսահատութեան կամ մեծ վիճակի մը մէջ գտնուինք, միակ բանը զոր ունինք ընելու, ուրիշ բան չէ բայց եթէ նստիլ, ազդէ մը լարել մեր մկանները եւ խորունկ ու երկար շնչառութիւն մը կատարել, ատու գտնելու համար մեր հանգիստը, ուժը, անկողնութիւնը, կորովը:

Ամէն անգամ որ մէկուն շունչը կտրի կամ կարճ շնչառութիւն միայն կատարէ, այդպիսին անմիջապէս պէտք է կամքը ընէ, բնականօրէն խորունկ ու երկար շնչառութիւն մը կատարելու, իսկոյն պիտի տեսնէ այսպիսի շնչառութեան մը ազդեցութիւնը թէ՛ իր հոգեկան, թէ՛ մտաւորական եւ թէ՛ ֆիզիքական վիճակին վրայ: Կատարելա ճշմարտութիւն մըն է եթէ ըսուի մինչեւ անգամ թէ բնականէն յոռետես մը յարատեւ կերպով խորունկ ու երկար շնչառութիւն մը կատարելուն բերմամբ կրնայ լաւատեսի փոխուիլ եւ փոխադարձաբար Ամէնէն գործնական միջոցը լաւագոյն կերպով շնչելու համար՝ հետեւեալն է.—

Ուղիղ կեցի՛ր, գլուխդ զէպի ետ, լեւերդ կանակիդ վարի կողմը իրարու միացուր եւ սկսէ քթէդ զէպի ներս շնչել այնքան ատեն որ զգաս թէ թոքերդ օդով լաւ մը լեցուած են, այն ատեն ներաշնչածդ սկսէ արտաշնչել, այս անգամ բերնէդ սկիզբները պզտիկ ուժով մը, յետոյ աւելի ուժով եւ ի վերջոյ ամբողջ ուժով: Անգամ մը որ մարդանքով ամբողջ ուժով արտաշնչելու վիճակին հասնիս, ներաշնչելէ յետոյ, լաւ մը կը բանաս բերանդ եւ կը սկսիս թոքիդ մէջ լեցուած օդը կարելի եղած զանգաղութեամբ եւ հանգարտութեամբ մը արտաշնչել: Փափաքելի միակ պայմանը քու շնչառութեանդ մէջ, սա՛ է որ, շնչառութեանդ ատեն, կամքիդ օժիւր, միտքդ պէտք է հաւատարապէս օժանդակեն քեզ:

Երբ վերը ցոյց տրուածին պէս սկսիս շնչել, կրնայ ըլլալ որ մէկ քանի անգամ ուսան փորձերէ վերջ գլխու պոչոյտ մը ունենաս: Ուրքան շուտ գալ գլխու պոչոյտը, զիտցած եզիր որ այնքան աւելի պէտք ունիս այս մարդանքին, որովհետեւ ատիկա ապացոյց մըն է որ զուէն թոքերուդ մէջ պէտք եղածէն շատ քիչ թիւով օդով լեցնելու միջոց ցոյց տրուած մարզանքներուն սկսիս եւ գլխու պոչոյտ ունենաս, դադրեցուր մարդանքդ եւ յետոյ փորձէ վերսկսիլ, երբ զգաս թէ գլխու պոչոյտդ բոլորովին անցած է, այսպէսով շատ աւելի լեցուն կեանք մը պիտի զգաս մէջդ: Առատները բացօթեայ տեղ մը զնա՛ կամ բաց պատահանի մը առջեւ կեցիր եւ շնչէ, շնչէ՛ որքան որ կրնաս, բայց ինչ թէ շնչառութիւնը լսկ ֆիզիքական գործողութիւն մը չէ եւ թէ միտքն ալ անոր մէջ պէտք է իր դերը ունենայ:

Այսպատէ ամէն ժամանակ, գիշեր եւ ցերեկ, թարմ օդէ չըջապատուած ըլլալ: Երբեք, մշտնջենական կերպով փակուած սենեակի մը մէջ մի՛ ապրիր: Մաքուր օդ եւ խորունկ ու զօրաւոր շնչառութիւն մը կարող է բուժել ամէն ինչ որ կայ մարդու մէջ վատաւորող, ըլլայ անհիկա մարմնական, մտաւորական կամ հոգեկան:

ՏՕՔԹ. ՄԷՏԻՐՈՒՍ

ԻՆՉ Կ'ԸՆԵՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

ԱՅՆ ՏԵՂԸ ՈՒՐ ԱՌԱՅՑ ԴՐԱՄԻ ԿԸ ՃԱՇԵՆ

Միշտ Միացեալ Նահանգներէն է որ ամէնէն նոր ու ամէնէն սրածիտ յղացումները կուզան: Այս անգամ Մ. Նահանգներու նախագահանիստ քաղաքէն, Ուաշինկթընէն է որ կուզայ նորութիւնը: Այս պահուս Ուաշինկթընի մէջ կը գտնուի միակ ճաշարան—բնակարան մը (boarding house), ուր բնակողներուն օրը երեք անգամ ճաշ կը տրուի, առանց տրուածին փոխարէն ու եւ է վարձը մը ստացուե-

նաւերու մասին եւ կրօնէ թէ ներկայիս Անգլիոյ մէջ 13 մարտանաւեր, 20 դրահապատ յածանաւեր եւ 8 զրահապատ կամրջակով յածանաւեր չինուելու վրայ են, մինչդեռ Գերմանիոյ մէջ, չինուելու վրայ եղող պատերազմական նաւերն են, 6 մարտանաւ, 4 զրահապատ յածանաւ եւ 6 զրահապատ կամրջակով յածանաւ:

★ Գերմանիոյ Ռայխսդակին մէջ, նախընթաց շաբթու կատարուեցաւ նոսե երկրորդ ընթերցանութիւնը տղոց պաշտպանութեան օրինագծին, որ կարգ մը աշխատութեանց՝ 12 տարեկանէ վար տղոց կատարել տրուելուն, արգելիչ տրամադրութիւններ կը սահմանէ:

★ Գերման վարչապետ Փոն Պիւլով կոմսը խորհրդարանին մէջ ձիւլիդներուն դէմ 1874ին հաստատուած օրէնքի մասին խօսելու առթիւ յայտարարեց թէ թէեւ կառավարութիւնը տրամադիր չէ այդ օրէնքին ա՛յն տրամադրութիւնները ջնջելու, որոնք ձիւլիդներու՝ Գերմանիոյ մէջ հաստատուելը կ'արգիլեն, սակայն ինքը սա կարծիքն է որ այլեւս անհրաժեշտութիւն մը չկայ որպէս զի կրօնական միաբանութեանց բոլոր անդամներուն միշտ արգելուած ըլլայ անհատապէս Գերմանիոյ մէջ ապրիլը: Գերման վարչապետին այս յայտարարութիւնը, երկրին մէջ, ամէն կողմէ մեկնութիւններու տառակայ դարձած է եւ շատերու համար այդ բանը կղերական կեղծոյն կուսակցութեան մէկ յաղթանակը կը նկատուի: Միւս կողմէ սակայն Փոն Պիւլով կոմսին վերոյիշեալ յայտարարութիւնը աննպաստ կերպով քննադատուած է Քեյսլիք Չայքունկի եւ պէրլինեան Բուդի կողմէ:

★ Չինական կառավարութիւնը նոսրէն որոշեց չինական հեռագիրներու վրայ հսկողութիւն կատարել: Չինական կառավարութիւնը այս որոշումը տուած է, իր պետական գաղտնիքները օտարներուն չյայտնելու համար: Շանկայի մէջ, չինական կառավարութեան կողմէ հազարաւոր հեռագրատաններուն՝ յայտնել իրենց հպատակներուն թէ ասկից վերջ իրենց չափաւ թալարտուի չինական հեռագրաթիւեր հաստատելու ձեռնարկութեանց մէջ բաժնիներ գնելու, որոնք այս կերպով այդ ձեռնարկները առեւտրական ընկերութիւններու ձեռքը կ'անցնեն:

★ Քանդոնի մէջ չինական իշխանութիւնը յաջողեցաւ Պոքսըրներու ձեռքէն առնել զէնքեր, պատերազմական մթերք եւ զին: Օտար նաւատորմները, Քանդոնի արուարձաններէն մէկուն՝ Շամիէնի մէջ կը հսկեն: Հոնկ-Բոնկի մէջ նաւերը ամէն պատահականութեան հանդէպ, պատրաստ վիճակի մէջ կը պահուին:

★ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարար Սինեո Բոնէզզի յունվար 28ին, պաշտօնական թուղթերու ստորագրման

համար էմանուէլ թագաւորին ներկայանալու առթիւ, թեթեւ կաթուած մը ունեցաւ: Անկից ի վեր վիճակը զգալի կերպով բարւոքած է:

★ Ֆիւանո թերթը Չարին Իտալիա կատարելիք այցելութեան վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ Նորին Վեհափառութիւնը ապրիլ 11ին Հռոմ պիտի ժամանէ:

★ Բեդերսպուրգէն կը հաղորդուի թէ ռուսեւոյարսկական առեւտրական համաձայնութիւնը Չարին կողմէ վաւերացուեցաւ եւ շուտով պիտի հրատարակուի: Այս համաձայնութեամբ շատ մը ուարակական՝ արտածման տուրքեր պիտի ջնջուին: Միւս կողմէ Պարսկաստան այս համաձայնութեամբ յանձնառու եղած է ընդմիշտ հրաժարելու համար ազարականային տուրքերու գրութենէն եւ յարմար կէտերու վրայ հաստատել կառավարական մաքսային կայաններ: Կը սպասուի որ ռուս եւ պարսկական առեւտրական այս համաձայնութիւնը գործադրութեան գրուի փետրուար 14ին (այսօր):

★ Հակառակ Մ. Նահանգներու հաշտարար միջամտութեան, Վենեզուէլայի եւ եւրոպական մէկ քանի պետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող խնդիրը տակաւին կարգադրուած չէ: Վերջին շաբթուն, անգլիական, գերմանական եւ իտալական կառավարութիւնները մերժեցին Մ. Նահանգներու Վենեզուէլայի դեսպան Պուէնի այն առաջարկը թէ ուրիշ աղբեր ալ Վենեզուէլայէ պահանջ ունենալով, ասոնց պահանջներն ալ միեւնոյն կերպով պէտք է վճարուին, ինչպէս պիտի վճարուին վերոյիշեալ երեք պետութեանց պարտքերը, որուն համար Վենեզուէլա իրր երաշխաւորութիւն ցոյց տուած է մաքսային հասցիները: Մասնաւորաբար Ֆրանսա բողոքած է Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ նախամեծար դիրք մը ունենալու համար ըրած պահանջումներն ունկաւումը:

★ Սոմալիներու երկրէն կը հաղորդուի թէ իտալական հիւպատոսը ձերբակալած է Օպպիայի ցեղապետը եւ իր անդրանիկ զաւակը:

★ Մեծն-Բրիտանիոյ Գաղթային նախարար Չեմպլըէյն նորանոր համակիր ցոյցերու մէջ կը շարունակէ իր քննական պոստը Հարաւային Աֆրիկէի մէջ: Յունուար 28ին, Չեմպլըէյն Մէյֆրիսկի մէջ ընդունեց կարգ մը ցեղապետներ: Յետոյ ընդունեց նաեւ ուղեւ մը Մէյֆրիսկի ընկալութեան կողմէ եւ ի պատասխանի, ուշադրաւ բանախօսութիւն մը ըրաւ: Չեմպլըէյն մասնաւոր կերպով ոգեւորեալ ընդունելութեան մը արժանացաւ Քիւպլըրի մէջ: Եունվար 29ին եւ 30ին քաղաքատան մէջ ընդունեց իրեն եղած բարի գալուստի ուղերձները: Հաջկերպութիւն մը տաւ խօսելով, Չեմպլըէյն յայտարարեց թէ իրեն ըսուած է որ Բարեկուսոյ

գաղթաւայրին մէջ ինքնավարութեան գրութիւնը զեղծուած է: «Համաձայնութեան, բարւոքման քաղաքականութիւնը պէտք է որ սկսի Բարեկուսոյ մէջ, ըսաւ Անգլիոյ գաղթային նախարարը, եւ եթէ փոփոխութիւն մը չըլլայ իր քաղաքականութեան մէջ, այն առեւ, Հարաւային Աֆրիկեան դաշնակցութեան մի առեւ Բարեկուսոյ գաղթաւայրը երեսի վրայ պիտի ձգուի քնակաօրէն»:

★ Լորա Քրոմբը, վերջերս Խարգու մի մէջ առեւտրանութիւն մը ընելով, մասնաւոր կերպով ի վեր հանեց Սուտանի մէջ եղած զգալի յառաջդիմութիւնը եւ շեշտեց երկաթուղիի բարւոք յորաբերութեանց անհրաժեշտութիւնը:

★ Անգլիոյ մէջ ընկերակցութիւն մը կաղմուեցաւ որ նպատակ ունի քննել թէ ո՞ր աստիճան ապահով վիճակի մը մէջ կը գտնուի Անգլիոյ ժողովրդին անհրաժեշտ անդեղէններու հայթայթումը՝ պատերազմի մը տառն:

★ Լորա Քրէնպորն Շէֆիլտի մէջ ատենաբանութիւն մը ընելով ի նպաստ խօսեցաւ Պրիւսիլի չաքարի պայմանադրութեան, ինչպէս նաեւ իր համամտութիւնը յայտնեց այն քաղաքականութեան, որուն Անգլիոյ կը հետեւի Վենեզուէլայի մէջ:

★ Բեդերսպուրգէն կը հաղորդուի թէ Բլէվէ եւ Վիդէ նախարարները համաձայնած են իրարու հետ, ներկայ տարուան աշնան, խորհրդակցութիւններով երկրին մէջ տիրող կարգ մը պէտքերու գոհացում տալ:

★ Ռուսիոյ պատերազմական նախարար Քուրոքազքինի եւ եւրոպական նախարար Վիդէի միջեւ բաւական սուր կարծեաց տարբերութիւն մը կը տիրէր մանչուրիական գծի պաշտպանութեան միջոցներուն նկատմամբ: Կր կարծուի թէ կարծեաց այս տարբերութեան վերջ տրուած է, աւելի պատերազմական նախարարին կողմը բռնուելով:

★ Ճաբոնի անգլիական դեսպանը Միքստոյին ներկայացուց Էտուրրո թագաւորին ադամանդակու մանրակերտ մէկ նկարը, ինքնագիր նամակով՝ մը միտաին, որ շատ բարեկամական ոճով մը գրուած էր: Ճաբոնի կայսրը ջերմ շնորհակալութեամբ պատասխանած է Էտուրրո թագաւորին բարեկամական այս ցոյցին: Ընդհանուր կերպով այսպէս կ'ըսուի թէ Էտուրրո թագաւորը ասով նպատակ ունեցած է մասնաւոր եղանակով շեշտել իր այն բարեկամական զգացումները, զորս Ճաբոնի կայսրը նկատմամբ կը տածէ:

★ Ժանտախտը որ կը սպառնար Դոքիոյ մէջ ճարակիլ, հասած նորագոյն լուրերու համաձայն, կարելի եղած է ճաբոնական մայրաքաղաքէն հեռացնել:

Տ Ն Տ Ե Ս Ա Կ Ա Ն Կ Ե Ա Յ Ք

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Յուլի. 28/Փետր. 10 1903

★ Վերջացող շաբթուան առեւտրական խնդիրներուն կարեւորագոյններէն մէկն էր մաքսային տարբերական սակացոյցի խնդիրը: Օսմ. մաքսային տարբերական սակացոյցին գործադրութեան պայմանաժամը լրացած ըլլալով, Սերպիայէն, Պուլկարիայէն և Յունաստանէն թուրքիա ներածուած ապրանքներուն համար (շաեաք, մորթ և կաշի, մանած, ևն.) մաքսային տարբերական սակացոյցին գործադրման մասին կեղր. մաքսային վերատեսչութեան կողմէ Օսմ. նաւահանգիստներու մաքսատանց հարկ եղած հրահանգը անցեալ շաբթու հեռագրաւ հաղորդուեցաւ, որուն համաձայն վերոյիշեալ ապրանքներուն թուրքիա ներածման ատեն, մաքսատուններու վարչութեանց կողմէ տեղող վկայական պիտի պահանջուէր, ասով Պալքահանէն վերոյիշեալ երկիրներէ եղածները եւ չեղածները մըղէրու համար, Սակայն մաքսային կեղր. վարչութեան հրահանգին Օսմ. ամէն նաւահանգիստ հեռագրուէին յետոյ, Օսմ. կառավարութեան եւ սերպիական, պուլկարական ու յունական կառավարութեանց միջեւ բանակցութիւններ կատարուելով որոշուեցաւ որպէս զի երկու ամիս եւս յետագոյի շաբաթի, մորթի, կաշիի, մանածի եւ այլ Պալքահանէն ապրանքներու ներածման ատեն տեղող վկայական (certificat d'origine) պահանջուիլը, պայմանաւ սակայն որ մինչեւ երկուսեայ պայմանագրութեան լրանալը վերջանաւ նաեւ թուրքեանէլէն առեւտրական պայմանագրութեան բանակցութիւնները: Նախարարաց խորհրդոյ այս որոշումը որ կայսերական վաւերացման ալ ենթարկուեցաւ, նորէն կեղրոնական մաքսային վերատեսչութեան կողմէ հեռագրուեցաւ բոլոր Օսմ. նաւահանգիստներու մաքսատանց տեսչութիւններուն: Վերջին երկուշաբթի օրը թուրքեանէլէն առեւտրական պայմանագրութեան առեւտրական յանձնաժողովը նորէն նիստ գումարեց. յուսով է որ բանակցութիւնները շուտով աւարտին:

★ Գոնիա-Պաղատի երկամուկի շինութիւնը, որ Օսմ. կայսրութեան ամէնէն երկրաշէն տնտեսական ձեռնարկներէն մէկը ըլլալ կոչուած է, վերջացող շաբթուն նորէն իր վրայ խօսեցնել տուաւ: Անաստուրի երկամուկեաց ընկերութիւնը, իրր մենաշնորհի տէրը վերոյիշեալ գծին շինութեան, որոշեց այդ գծին առաջին աշխատութեանց ձեռնարկել, Գոնիայէն Էրէլի 200 քիլոմէթր գիծեր զետեղելով: Գոնիա-Էրէլի գծին շինութեան մասին Անաստուրի երկամուկեաց ընկերութեան կողմէ վարչական խորհրդոյ նախագահ Պ. Պ. Զանաթը եւ տնօրէն Զիլիկէն, անցեալ շաբթու առաջին անգամ ըլլալով խորհրդակցութիւններ կատարեցին Զանաթուր Եփեսոսեանց նախարարութեան պաշտօնատան մէջ: Խորհրդակցութեանց կը նախագահէր Զանաթուր Եփեսոսեանց: Չինութեանց նախարար Զիլիկէն Փաշա եւ կ'անդամակցէին նոյն նախարարութեան խորհրդական Նեժիպ Մէլիսամէ եւ օգնական ձէմալ պէյերը: Վերջին շաբաթ օրը վերոյիշեալ անձնաւորութիւններէ բաղկացեալ յանձնաժողովը երկրորդ գումարում մըն ալ ունենալով ուսումնասիրեց գծին յատակագիծն եւ ծախսը ընդհ. հաշիւը, ուրիշ վերջ իր մագպածան վերջին կիրակի օրը նախարարաց խորհուրդին ներկայացուց:

★ Արմաթի վանական Բ. Թիւմիտի և ընկ. եան, կաշիի վանական վարիկիբօսի, աստղծի վանական Տանիկ-Օլուրի անանկութիւնները մեծապէս ազդեցին հրապարակին առեւտրական վիճակին վրայ որ արդէն բաւական ցնցուած էր կանխաւ տեղի ունեցած Համբարձութեան, Ալեանքեան եւ Աբրահամեան տուներու վճարմանց դադարումէն: Այս վիճակին անխուսափելի հետեւանքը, որ կ'ակնկալուէր արդէն, սա եղաւ որ եւրոպական գործարանները՝ այս օրերս վարկի մասին շատ աւելի խստագոյնանջ եղած են, եւ եթէ

այս ընթացքը շարունակուի, հաւանականաբար հրապարակին վրայ վարկը շատ պիտի նուազի, եւ եւրոպայի նետ առեւտրը անպատճառ կ'անխիլով միայն պիտի ըլլայ: Մանկութեանց այս շաբթին վերջ տալու եւ հետեւապէս անոնց աղետալի հետեւանքներուն առաջը անհելու միջոցներուն վրայ խորհրդակցելու համար, մայրաքաղաքի գլխաւոր փաստաբանները եւ վանականները շաբթուս նիստ մը գումարեցին, եւ այս առաջին գումարումին մէջ դեր-յանձնաժողով մը կազմուեցաւ որուն անդամ նշանակուեցան Աւստրիոյ եւ Հունգարիոյ, Ֆրանսիայի, Իերմանիոյ, Անգլիոյ, Ռումանիոյ, Պելժիոյ, Իտալիոյ եւ Յունաստանի կողմէ մէլէի ներկայացուցիչներ:

★ Թուրքիոյ և Պարսկաստանի միջեւ առեւտրական յարաբերութիւնները հետզհետէ ալ աւելի բարւոքելու վրայ են: Այս մասին ապացոյց մը կարելի է նկատել այն որոշումը զոր Նախարարաց խորհուրդը նախորդ շաբթու տուաւ եւ որ կայսերական վաւերացման ալ ենթարկուեցաւ: Ըստ ինչ համաձայնութեան, մինչեւ Նախարարաց խորհուրդին վերջին որոշումը, Պարսկաստանէն թուրքիա ներածուած ապրանքներէն, մասնաւորաբար պարսկական գորգերէն, փոխանակ 80% մաքսի, միայն 20% աւանդ մը կ'առնուէր, պայմանաւ որ ներածուած պարսկական ապրանքները, ներածման թուականէն մինչեւ վեց ամիս թուրքիայէն նորէն արտածուին, որուն ամբիւ 20% առնուած աւանդին ալ ապրանքին տիրոջը կը վերադարձուէր: Իսկ 20% աւանդ մը միայն տալով Պարսկաստանէն թուրքիա ներածուած ապրանքները եթէ 6 ամիսէն աւելի մնային թուրքիոյ մէջ, այն ատեն այդ ապրանքն ալ պարտաւոր կ'ըլլար մաքսային վարչութեան իր ներածած ապրանքներուն վրայ 60% եւս վճարել, որ բարդուելով 20% նախապէս վճարուած աւանդին վրայ, կը նկատուէր արտասահմանէն ներածուած ապրանքին վրայ առնուած օրինական 80% մաքսատուրքը: Արդ օսմանեան կառավարութիւնը ուզելով քաջաբերել, թուրքիոյ ծամբով Արտասահմանի հետ պարսկական արտադրութեանց մասին եղած գործառնութիւնները, նորանոր դիւրութիւններ տալու հակամիտութիւն մը ցոյց կու տայ: Այդ դիւրութիւններուն մէջ կարեւոր տեղ մը կը բռնէ Պետական խորհրդոյ վերջ ակնարկուած որոշումը, որուն համաձայն, պարսկական ապրանքները ասկից վերջ, թուրքիա ներածուած ատեն 20% աւանդով փոխանակ վեց ամիս, կարելի պիտի ըլլայ ամբողջ տարի մը թուրքիայէն նորէն չարտածել, եւ միայն ամբողջ տարուան մը պայմանաժամին լրանալէն վերջն է որ պիտի գործադրուին այն բոլոր արտադրութիւնները, որոնք ցարդ վեցամեայ պայմանաժամին լրանալէն վերջ ի գործ կը դրուէին:

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԻՆ

★ Մետաքսի հրապարակի մասին Եւրոպայէ առնուած լուրերը գոհացուցիչ են. խոշակի գինները հաստատ են, վստահ զի խնդրանք կայ:— Մարսիլիոյ եւ Լիոնի հրապարակներու վրայ սթօքք քիչ էր, Մարսիլիոյ մէջ Արեւելքի գեղին խոշակներու գինը ֆր. 11. 25ի բարձրացած է: Միւլանի եւ Լիոնի հրապարակներն ալ գիններու բարձրացման հակամիտութիւն մը ցոյց կու տան:

★ Կեանքի մէջ ներկայիս կը գտնուին 2415 մետաքսեայ գորգերու եւ 910 բրդեղէն գորգերու գործատուներ (Թէգիկեա՛՛՛) աստիճանէ կ'արտադրուին տարեկան 7415 մետաքսոյ եւ 3310 բրդեղէն գորգեր:— Ասկից մինչեւ 2 տարի առաջ միայն քրիստոնէայ կ'ընէր կը զբաղէին գորգագործութեամբ. սակայն ներկայիս շատ մը խումբ կ'ընէր ալ կը պարագլին անով: Խումբ կ'անանց եւ տղոց սեփական գործատուներու թիւը ներկայիս 1500ի կը հասնի ու կ'ետարական մետաքսեայ գորգերը երեք կարգի կը բաժնուին. Ա.—1200 իլլէով՝ արժէք

25-40 ոսկի. Բ.—800 իլլէով՝ 10-15 ոսկի. Գ.—3-500 իլլէով՝ 4 1/2-5 ոսկի:

★ Ռոտտիթի մէջ թուրքիայի սէնտիքա մը կազմուէր է տեղացի վաճառականներու համաձայնութեամբ: Սէնտիքային միացողները որոշած են քիլէն կէս օսմ. ոսկիէն Էպակասի չճախել, եւ այս որոշման դէմ շարժող պարտաւոր պիտի ըլլայ սէնտիքային 10 դահեկան տուգանք վճարել իւրաքանչիւր քիլէի համար. ներկայիս Ռոտտիթի սթօքքն է 45-50,000 քիլէ որուն հազիւ 1/3ը հայ վաճառականներու ձեռքը կը գտնուի:

★ Մետաքսի 44 կողով Գարահիսար թայէքուայէ 61 դրէ, 37 կողով Գարահիսար զատուած, ընդամենը 81 կողով, որմէ 19 կողովը տեղական պրէքիւ-լափօնի համար գնուած է. ցարդ Իզմիր ժամանած են 4752 կողով ընդդէմ 2916 կողովի, անցեալ տարուան միեւնոյն թուականին: Այս տարուան աֆիոնի բերքը երաշտութեան պատճառաւ, նախորդ տարուան հետ բաղդատելով, պակաս եղած է Աֆիոն-Գարահիսարի մէջ:

★ Ամերիկայէ հասած հեռագիրները, շաբթուս, լինելով Տրապարակին վրայ մեծապէս ազդեցին, անանկ որ արթն 5 բունթօ վրայ դրաւ. նաեւ յառաջիկայ յանձնելի գիններն ալ միեւնոյն յառաջացումը ունեցան:— Բամպակի գնոյն բարձրացման անմիջական հետեւանք մնածի գիններն ալ վրայ դրին: Պաղայ հրապարակն ալ մեծապէս ազդուեցաւ այս բարձրացումէն. Նեախ-Գուլէի գործարանը իր կազմին գինը բարձրացուց. վերջին օրերու 4 թիւ վաճառէին 28 դրէ. կ'ուզէր, 100 դրէ. ոսկի. իսկ Էքսթրային տարբերութիւնը 2 1/2 դրէ. փոխեց, մինչդեռ առաջ, այդ տարբերութիւնը 2 դրէ. էր:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ

★ Շարժուա Գամպիլի գինները զգալի եւ լեւէջներ չունեցան. առաջին կարգի պանքայի եւ առանց թուղթերը 109 1/2 էն, իսկ առաջին կարգի վաճառականական թուղթերը 109 1/4 էն ծախուեցան. պանքային զրամագէզը 3 1/2-3 3/4 օ/օ էր, թուղթի համեմատ:

ՍԱԿԱՐԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Գոմիսիոն իմանի մոմայեպից եւ քաւոնգ կեօքսին շատ զոված էին: Ռուբէն աղա, կը մտադրէ որ մը երթալ ուտել այդ բարեհաճաւ անուշներէն: Հինգչարթի օր մը, Ղալաթիոյ եկեղեցին կ'երթայ ուխտի, ինչպէս որ սովոր են ընել՝ մեծ մասամբ Պոլսոյ կողմի ազգայինք, եւ ապա ուրիշ գործ մըն ալ, եթէ ունին, լմնցընեն: Ռուբէն աղային ուրիշ գործը, Գոմիսիոն իման, քաւոնգ կեօքսին մը ուտել էր, ուստի յետ ուխտի, կ'երթայ համբաւաւոր խանը, Հազիւ թէ ներս կը մտնէ, հոն տիրող ժխորն ու պողտուքը կը շուարեցնեն մարդը: Զի հասկնար ուր եկած ըլլալը: Եւ որովհետեւ հաւաքուած բազմութիւնը, զէպ ի վեր տեղ մը կը նստէր, իր աչքերն ալ կը սեւեռին զէպ ի հոն... հոն ուր կը կայսեն թիւերը: Սակարանի ազուէաները, որոնք միշտ նոր նոր յաճախորդներու կը սպասեն եւ բնաւ առիթը չեն փախցնէր պէտք եղած դարպասը ընելու:

նորեկին, Ռուբէն աղան տեսածնուն պէս, իրենցմէ մէկը՝ որ արդէն ծանօթ ալ էր, կարծելով թէ՛ քոնսուլիտ խաղալու մտադիր է, յարգաւիր՝ ալ կեղծ անտարբեքութեամբ կը մօտենայ այս նորդնոր, կճըռ կճըռ միւշտեքիին, գիտնալով արդէն թէ՛ Ռուբէն աղա ըստ բաւականին կուտաւոր է:

—Օ՛ . . . Ռուբէն էֆէնտի . . .

—Աստու բարին . . . աղաք ինչ նօս մէքաներ են ատոնք . . . Գոմիսիօն իման է այս գիտեմ . . .

—Այո՛: Էֆէնտիմ քոնս . . .

—Այո՛, տալ գիտէի, բայց ներս մտած չէի: Արդէն տարին քանի՞ հեղ Ղալաթիա կ'անցնիմ:

* * *

Նոյն միջոցին թիւերը կ'աւելցուին կամ կը յապաւուին, վաղել վաղուրտել, պօռալ կանչուրտեմները կը շատնան: Ռուբէն աղան հետաքրքրութիւնն, ա՛յլ չափ սահման չունի: Այս անգամ, ոչ միայն թիւերուն՝ այլ ամէն բաներու վրայ տեղեկութիւն ատեն կը տենչայ:

Հոս է որ կ'ըսկսի «Այծին եւ Աղուէս»ին Եղորտեան պատմութիւնը: Աղուէսը իր . . . մեծարանքները եւ անձնութիւնը կը մատուցանէ այծին:

—Կ'աղաչեմ, կը յարէ Ռուբէն աղա, ինչ կը նշանակէ այդ նօմէքաներուն փոփոխութիւնը . . .

—Էֆէնտիմ, երբ բիւցան իյնայ կամ վրայ գնէ, հարկաւ թիւերն ալ կը փոխուին:

—Բայց ո՞վ կ'իջեցնէ կամ ո՞վ

Հա՛ . . . այդ, երկա՛ր բացատրութեան կարօտ է, Ռուբէն էֆէնտի:

—Եկո՛ւ Ասուած սիրես, մէմէ՛կ մահալլալի կամ . . . բան մը ատենք:

* * *

Ռուբէն աղա եւ Սալարանի միջնորդը, կ'երթան մահալլալիճին: Միջնորդը շատ հաճոյակատարութեամբ կը պարզէ ու կը բացատրէ Ռուբէն էֆէնտիին բոլոր ուղտաները, բայց միեւնոյն ատեն, չը մօռնալով անանկ ճամբայ մը պատրաստելու երկէ դուրս կը մօռնայ . . . Սատանան Ռուբէն էֆէնտիին գլուխը եւ խելքը կը զօղնայ: Ըստ ոսմիկ բացատրութեան «Սատանան փօրը մտած էր» Ռուբէն աղան, Նոյն օրն իսկ անպատճառ գործ պիտի ընէր Գոնսուլիդ իմանին մէջ: Գնէր կամ ծախէր պիտի, սքիլանց պիտի առնէր կամ տար: Վերջապէս «քանի մը ոսկի պիտի նետէր, մէկ անգամի համար»: Իրեն համար այս «քանի մը» ոսկին ինչ կարեւորութիւն ունէր: «Սեպէ քի այն ինչ տեղը ծախսեցի, ասով մարդ չը կործանիր ես» եւն. կը խորհէր ինքնիրեն:

Թէեւ միջնորդը շատ յստակ կերպով կը կարգար այս մտածումները Ռուբէն աղան գէմքին վրայ, քանի որ արդէն, ինչ ինչ բանաձեւերով ու դարձուածքներով, ինք թելադրած էր այս խոհերը անոր միտքին:

* * *

Այն օրը Ռուբէն աղա քոնսուլիտի գործառնութիւն ըրաւ, նոյն գիշերը չը քնացաւ եւ հետեւեալ ատուն մուրհուրուսուն Ղալաթիա տնցաւ, շունչը շիտակ Գոմիսիօն իման ատենով: Որովհետեւ ժամանակը կանուխ էր, հարկադրուեցաւ ասղին անդին գեզերիլ՝ սրտատրօի Սակարանը կը բացուի, թիւերը կը տեսնուին, որմէ կ'երեւայ թէ՛ Ռուբէն աղա վնասած է քիչ մը, Միջնորդը կը լուրջէ Ռուբէն աղան եւ տարբեր թուղթերու վրայ ալ նոր գործառնութիւններ ընելու կը թելադրէ: Համոզելով թէ անոնք իրեն համար նպաստաւոր արդիւնք մը պիտի ունենան անվրէպ: Երեք օր վերջ նոր յուսաբարութիւն մը Ռուբէն աղային համար, նոր անկում մը որ մաս մը դրամ եւս կը հանէ իր գրպանէն:

Եւ Ռուբէն աղա արդէն ախտաւարակ, տարբեր թուղթերու անկումը գուշակել կարծելով բաց կը ծախէ անոնցմէ . . . ու նորէն կը ցնծայ վնասի տարբերութիւններ, որոնք մաս առ մաս իր բոլոր հնչուն զրամները կը գլտորցնեն:

* * *

Անցեալ օր Ռուբէն աղան, արդէն չքաւոր ու տխուր, իր մէկ բարեկամին կ'ըսէր, Գոմիսիօն իմանին առջեւէն անոր հետ անցած ատեն:

—Ոտքս կոտրեր տէ, սա զուռնէն ներս մտած չըլլայի: Բապալս մը մահալլալի պիտի մայը ինծի 600 ոսկիի եղաւ:

Մ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ

31 Յունի.

Ներկայ շաբթուան մէջ Օսմ. Բոնսուլիտէի եւ Երկաթուղիի գիւնըրը նշանակելի ելեւէջներ ունեցան, միշտ օրական եւ ութ օրուան Սքիլանցներն ալ բարձր մընալու պատճառ ըլլալով: Անանկ օր օրականները մինչեւ 3.25 ոսկի եւ ութ օրուաններն ալ մինչեւ 7.25 ոսկի եղան, թէեւ երբ այս տողերը կը գրուին բաւական ինկած են Սքիլանցներու գիւնըրը:

Երէկ իրիկուան գէմ Օսմ. Բոնսուլիտէն դարձեալ քանի մը փարա վրայ դրաւ եւ 32 զրչ. 36 փարայի վրայ շատ հաստատ կը բռնուի:

600.000 ԵՒ 300.000 ՖԻ.

ՇԱՀՈՂՆԵՐԸ

Մէկ ֆանի օր առաջ քերքերը գրեցին թէ Արեւելեան Երկաթուղեաց վիճակահանութեան 600,000 ժրանք շահած ինը քիւեր կան, որոնց փոխարէնները չեն գանձուած: Շատեր այդ առթիւ հետաքրքրուած ըլլալով թէ որո՞նք են այդ 9 քիւերը, որոնց սէրերը 600,000 ժրանքի գումար մը գանձելու չափ անխաբիւր կը գտնուին, կը փութանք usnre դնել զանոնք. —

Քիւ	101,532	շահած	600,000	ժր.
»	236,528	»	600,000	»
»	314,551	»	600,000	»
»	943,625	»	600,000	»
»	961,241	»	600,000	»
»	998,238	»	600,000	»
»	1,000,879	»	600,000	»
»	1,653,262	»	600,000	»
»	1,700,209	»	600,000	»

Կան քար քիւեր ալ, որոնք 300,000ական ժրանք շահած են, սակայն ասոնց փոխարէն ալ չէ գանձուած, Այդ քիւերը հետեւեալներն են. —

Քիւ	116,193	շահած	300,000	ժր.
»	308,070	»	300,000	»
»	374,718	»	300,000	»
»	394,971	»	300,000	»
»	604,447	»	300,000	»
»	894,794	»	300,000	»
»	1,132,513	»	300,000	»
»	1,254,531	»	300,000	»
»	1,358,909	»	300,000	»
»	1,519,189	»	300,000	»

Նմանապէս, յառաջիկայ քարքու պիտի հրատարակենք Արեւելեան Երկաթուղիի արժեքուրքերէն այն քիւերը, որոնք վիճակահանութեանց ասէն 100,000 ժրանք շահած են եւ որոնք սակայն ցարդ չեն գանձուած:

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍ

ԳՐԱՆԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԷՊԻՆ ԱՊԱԳԱՆ

Ատենէ մը ի վեր, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ, մեծ ոգեւորութեամբ շատեր կը դրաղին վէպի ապագային խնդրով: Այս երկու երկիրներուն մէջ ալ, վիպական հրատարակութիւնները, ժողովրդեան մտաւորական վարդապետ մէջ շատ կարեւոր դեր մը ստանձնած են, մինչդեռ նոյն բանը կարելի չէ ըսել Ֆրանսական եւ գերմանական վիպական հրատարակութեանց նկատմամբ: Թէ ո՞ր աստիճան վէպերը կարեւորութիւն ունին Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ, դժբաղ կը հասկնանք երբ գիտնանք թէ 500,000 օրինակով տպուող վէպեր շատ կան այդ տեղերը: Վէպերու ընթերցանութեան մասին Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ տիրող մարմաջը, սկսած է մտածել տալ սակայն այն վտանգներուն վրայ, որոնք վէպի ընթերցանութեան այդ մարմաջէն կրնան ժողովրդեան կեանքին համար յառաջ գալ, մանաւանդ որ այդ մարմաջէն բոլոր նուազները ընդհանրապէս նոր սերունդին կը պատկանին: Քիչ մը անսպասելի կերպով, վիպամոլութեան այս խնդրին հետ ծագում առած է նաեւ ուրիշ խնդիր մը՝ թէ արդեօք վէպը իր գրական սեռ մը ապագայ ունի: Ըսողներ ալ կան մանաւանդ որ գրականութեան այս ճիւղը այլ եւս չի համապատասխաներ արդի կեանքի պայմաններուն: Ժիւլ Վէռն, ծանօթ ֆրանսացի վիպասանը, այս խնդրին նշկատմամբ, վերջերս տոբիթ ունենալով իր կարծիքը յայտնելու, ըսած է.—

«Նս չեմ կարծեր որ ասկից 50 կամ 100 տարիէն, այսեւս վէպ պիտի գրուի, ապահովաբար ոչ, գէթ գրքի ձեւին ներքեւ: Վէպին տեղ պիտի անցնի օրագիրը, որ արդէն այսօր ալ քաղաքակիրթ ժողովուրդներու կեանքին մէջ մեծ դեր մը ունի: Վէպը, նորադէպը, նկարագրական, պատմական, հոգեբանական պատմութեամբ, ամէնքն ալ պիտի դադրին գոյութիւն ունենալէ, Ասոնց պէտք է պիտի ըլլայ ա՛յլ, եւ արդէն ներկայիս, երթալով, անոնք կորսնցնելու վրայ են իրենց արժէքը եւ շահեկանութիւնը: Այն ժամանակ, իբր պատմական վաւերագիրներ, մարդիկ իրենց օրագիրները պիտի ունենան:»

Ժիւլ Վէռնի այս յայտարարութեան վրայ, North American Review ամերիկեան հանդէսին մէջ պատասխանած են ամերիկեան ամէնէն ծանօթ գրագէտները: Միակ բացառութեամբ մը, բոլորն ալ Զըրանսացի վիպագրին յայտարարութեան հակառակ կը խօսին: Ամերիկացի գրագէտներու պատասխաններուն մէջ, շատ

սիրուններ կան: Օրինակի համար N. O. Howells կը գրէ.—

«Ժիւլ Վէռն, գրական սեռի մը հիննալը, նկատած է նաեւ իբր հիննալը գրականութեան: Բայց, գրականութիւնը ինչպէս որ յայտնի սկզբնաւորութիւն մը չունի, նմանապէս յայտնի վերջնաւորութիւն մըն ալ չի կրնար ունենալ: Ինչ որ նոր է՝ վաղ առտուան չափ, աւելի նոր քան թէ վաղ առտուան օրաթերթը, մարդուն հմայքն է մարդուն համար, մանաւանդ այդ մարդուն հմայքը կնոջ մասին եւ վիպագրութեան հմայքը կնոջ սոսկալի գոգարգութիւն մը, եթէ ինքը անկից հեռու կրնայ ըլլալ, ո՞վ Փիլիպաններու մէջ ստանալով մը՝ Նիւ-Բորքի մէջ նշանախօսութեան մը նախամեծար կը համարէ: Ինչ է սպանութիւն մը բաղդատմամբ սպանութեան առթիւ եղած գատաւաւութեան մը հետ: Դժբաղդութեան մէջ, պատերազմի ատեն եւ ոճրի մէջ, ամէնէն կոպիտ անանձնական իրողութիւն մը կայ, ատաղձը՝ պատահարի վէպին: Յետոյ նաեւ ամուսնալուծման մը, նշանախօսութեան մը եւ գատաւաւութեան մը մէջ, կայ հոգեբանական վէպը, որու մասին Ժիւլ Վէռն սխալմամբ ըսած է թէ հիննալու վրայ է: Անիկա անանցանելի է: Ուր որ երկու կամ քսան մարդիկ կան, ասոնց խօսակցութեան մէջէն արդէն ծագում կ'առնէ հոգեբանական վէպը:»

Ուրիշ Ամերիկացի գրագէտ մը Hamlin Garland կը յայտարարէ թէ ընդհակառակը, վէպը երթալով ա՛յլ աւելի ծաւալելու վրայ է, եւ կը կարծէ թէ վէպին ամէնէն վտանգաւոր մրցակիցը թատերադրութիւնը կրնայ ըլլալ միայն:

ԳՐԻՉ

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

★ Կեղծ եւ ճշմարիտ ազամանդները շուրջ իրարմէ զանազանել կարենալը կրնայ հետաքրքրութիւն պատճառել նոյն իսկ անո՞ր որ ոչ տալիք ազամանդ ունի եւ ոչ ալ առնելիք: Անգլիներէն մասնաւորապէս թերթ մը, շատ պարզ միջոց մը ցոյց կու տայ, որով ամէն ոք կրնայ անմիջապէս կեղծ ազամանդը ճշմարիտէն զանազանել: Երկու ազամանդներ ունինք, որոնցմէ մէկը կեղծ է եւ մենք աչքի վարժութիւնը չունենալով, չենք կրնար միայն լոյսին՝ քարերուն վրայ ըրած խաղերէն՝ զանազանել թէ իրենցմէ ո՞րն է կեղծը եւ ո՞րն է ճշմարիտը: Ուստի աւան մը ջուր կ'առնենք եւ ազամանդի երկու կտորներն ալ մէջը կը նետենք, այն ատեն պիտի տեսնենք իսկոյն որ, մինչդեռ ամէնէն գեղեցիկ կեղծ ազամանդը ջուրին մէջ նետելով գորշ ու գունաւոր կ

կ'երեւայ, ճշմարիտ ազամանդը ջուրին մէջէն ա՛յլ աւելի շողիւնով մը կը փայլի: Նմանապէս կրնանք մեզ տրուած երկու ազամանդներէն որո՞ւն կեղծ ըլլալը զտնադանել հետեւեալ կերպով.— կ'առնենք երկու ազամանդները եւ անոնց իւրաքանչիւրին վրայ մէկէկ կաթիլ ջուր կը կաթեցնենք, ա՛յն քաբ որուն վրայի ջուրի կաթիլը կը տարածուի ու վար կը թափի կեղծ է, իսկ այն ազամանդը, որուն վրայ ջուրին կաթիլը ամփոփ կը կենայ, կրնանք ապահով ըլլալ որ ճշմարիտ է: Այլմիտիմով ազամանդ ճանչնալն ալ շատ ապահով միջոց մըն է: Կ'առնենք ազամանդը եւ զայն լաւ մը ալիւմինիումի կտորի մը հետ իրար կը քսենք. եթէ ալիւմինիումը քտրին վրայ թեթեւ հետք մը ձգէ, այն ատեն կրնանք վստահաբար ըսել թէ այդ ազամանդը կեղծ է: ճշմարիտ ազամանդին վրայ ալիւմինիումը երբէք հետք չի ձգեր, որքան ալ զայն ալիւմինիումի կտորի մը հետ իրար քսենք:

★ Ուղեղի վիրաբուժութիւնը վերջին տարիներու, պէտք է խոստովանիլ թէ, կարեւոր յառաջդիմութիւններ ըրած է, եւ սակայն ուղեղին մէջ դոյաքսած ուռեցք մը հեռացնելը, որուն առաջին օրինակը տուած են երկու Սկովտացի բժիշկներ՝ Տօքթ. Էլտըր եւ Տօքթ. Մայլս, տալաւին ամէնէն հաջողաբէպ բժշկական գործողութիւնը կարելի է նկատել: Սկովտացի այս երկու բժիշկները 47 տարեկան մարդու մը ծանօթացան, որ ատենէ մը ի վեր սոսկալի գլխու ցաւէ մը կը տառապէր: Ասկից զատ այդ անձը շատ մեծ կտորածութիւն մը ցոյց կու տար, որ մինչեւ ապուշութեան կը հասնէր: Այս ուստի նման շատ մը նշաններ վստահ կերպով կը հաստատեն թէ այդ անձին ուռեղին մէջ հիւանդութիւն մը բոյն գրած էր: Զանազան յատկանշական ախտանշաններէ, ինչպէս նաեւ աջ թեւին եւ աջ բութին վարի մասին թեթեւ ընթարմացումէն կը հասկցուէր թէ հիւանդութեան բոյնը պէտք էր միտոնել ուղեղին ձախ կողմի ճակատի բաժնին մէջ, եւ իրաւ ալ այդ մասին գտնելի ոսկորը բացուելուն, ճիշդ գուշակուած տեղը, պզտիկ ուռեցք մը գտնուեցաւ: Վերոյիշեալ երկու Սկովտացի բժիշկները կրցան, առանց արիւն հանելու, այդ ուռեցքը ուղեղին մէջէն հեռացնել, եւ հիւանդը որ ա՛յլ բոլորովին լուսնոտութեան մէջ ինկած կը նկատուէր, նորէն ապուքինեցաւ:

★ Պիղամ կամ Մօշուս կոչուած եղին սերունդը որ Հիւս. Բեւեռային Ամերիկայի եւ Կրէօնլանտի մէջ կ'ապրի, կատարուած հետազոտութեանց համաձայն, կ'ըսուի թէ տակաւ կորսուելու վրայ է:

ՀԱՋԱՐՈՒՄԵԿ ԳԻՏԵԼԻՔ

★ Այլեւս կապարով չէ որ մարդիկ իրենց ակոսները լեցնել կու տան: Բռան տարիի մը չափ կայ, որ մարդիկ իրենց ակոսները լեցնելու համար կապարի տեղ ոսկի կը գործածեն: Ակոսն ոսկիով լեցընելը աւելի պատշաճ նկատուած է, որովհետեւ աւելի սուղ է: Անդրիացի մը, որուն սիրտը կ'երեւայ թէ կը նեղանար, մանրաղնին հաշիւներ մը ըրած է, զիտնալու համար թէ որքա՞ն արժողութեամբ ոսկի, ներկայիս մարդոց բերաններու մէջ կը գտնուի: Գտած է որ 80,000,000 ֆր.ի արժողութեամբ ոսկի կայ ներկայ մարդոց բերնին մէջ: Շիրտակը նախանձելի հարստութիւն մը, որ բերաններու մէջ ձգւած է, այնպէս չէ:

★ Ալֆրէտ Արքայն անունով մարդ մը հաշուած է որ, 12 ամսուան միջոցին, այր մարդ մը, ըլլա՛յ տղէտ կամ զարգացած, 11,890,000 խօսք կ'արտասանէ, այնպէս որ եթէ մէկը 6!) տարի ապրի, իր կեանքին մէջ 7,880,000,000 խօսք ըրած պիտի ըլլայ: Ալֆրէտ Արքայն չէ հաշուած կնոջ մը մէկ տարուան մէջ արտասանած խօսքերուն թիւը: Արդեօք առի կնահաճոյութիւն ըրած է այս զանցառութիւնը:

★ Նորագոյն վիճակագրութիւններու նայելով, Անգլիացի ծնողքները իրենց պզտիկներուն խաղալիք զնելու համար չա՛տ աւելի դրամ կը ծախսեն, քան թէ մնացեալ ամբողջ Եւրոպան միասին հաշուելով: 1903 տարուան միջոցին Անգլիոյ եւ Իրլանտայի մէջ, 2,760,542 անգլիական ոսկի վճարուած է խաղալիքներու, որոնց մեծ մասը Ֆրանսայի եւ Շուէտի մէջ պատրաստուած են:

★ Աշխարհիս մէջ ամէնէն շատ գիտնախնձոր ուտող ժողովուրդը պելճիականն է, ուրկէ վերջ կու գան Իրլանտացիները:

★ Գերման բժիշկ մը, որ երկարակեացներու սովորութեանց մասին տեղեկութիւններ հաւաքելու վրայ է, գտած է որ մեծ մասը տնոնց, որոնք խոր ծերութեան հասած են, գիշերները ուշ պառկող եղած են: Ութսուն տարեկանը անցընող 40 հոգիէն 8ը երբեք անկողին չեն մտած կէս գիշերը անցնելէն առաջ եւ առաւօտուն ալ, մինչեւ կէս օրուան առտնները, անկողնէն չեն ելած:

★ Քէրտոնի մէջ (Ռուսիա) սիրահարներուն անգիլուած է, հանրային տեղեր զիրար համբուրել: Փողոցին մէջ տրուած համբոյրի մը համար 15 րուպլի տուգանք կ'առնուի: Սիրահար մը որ, հանրային տեղ մը իր սիրուհւոյն մէջքէն կը բռնէ, 12 րուպլի տուգանքի կ'ենթարկուի: Միլանի մէջ, ամէնուն ներկայութեան տրուած համբոյրի մը համար 6 ֆրանք տուգանք սահմանուած է: Բոնէքդիքուզի մէջ (Մ. Նահանգներ), ուսանող մը եւ իր սիրու-

հին, ասկից երկու տարի առաջ 15 օրուան բանտարկութեան դատապարտուած են, քանի որ մէջ գիտար համբուրած ըլլալուն համար եւ վերջերս ալ երիտասարդ մը 10 տուար տուգանքի դատապարտուեցաւ, որովհետեւ հեռաձայնի միջոցաւ իր նշանածին գորովի խօսքեր ըրած էր, հեռաձայնի կեղծոյնին պաշտօնեայ օրիւրդին համեստութիւնը վիրաւորելով:

★ Թուղթին մէկ նոր գործածութիւնը գտնուած է Ֆրանսայի մէջ: Տեսնուած է որ թուղթին խմորը շատ յարմար նիւթ մըն է, սքանչելի կերպով արագաշարժ եռքեր, ձկնորսի նաւեր եւ ընդհանրապէս փոքր տարողութեամբ նաւեր շինելու համար:

★ Ֆադիմա Սինկ Հիւրօ, որուն համար ըսուած է թէ աշխարհիս ամէնէն փոքրահասակ կինն է, Պոմոնի մէջ (Մ. Նահանգներ) Թէքսաս, յանկարծ մեռաւ: 22 տարեկան էր, 15 լիպրա կը կշռէր եւ հասակը 28 ինչէղ բարձրութիւն ունէր:

★ Բարիզի մէջ, իւրաքանչիւր 17,000 բնակիչի մէկ ազօթատեղի կայ, իսկ Լոնտոնի մէջ իւրաքանչիւր 2000ի համար:

★ Հաշուուած է որ աշխարհիս բոլոր ժիշկներուն միայն հարիւրին 24ը 70 տարեկանին կը հասնի, իսկ կրօնականներէն հարիւրին 42ը:

★ Տանրմարքայի դաստիարակութեան դրութիւնը այնքան կատարեալ է եւ կրթութիւնը հոն այնքան ժողովրդականացած, որ ամբողջ երկրին մէջ չկայ ընտանիք մը, որուն անդամները զրեւ կարգով չգիտնան:

★ Մէկ քանի օր առաջ, Լոնտոնի մէջ, աճուրդի մը առնել, Ուէլինկընի կոմսին մաղէն գանգուրի մը համար 5 անգլիական ոսկի վճարուեցաւ:

★ Կ'րսուի թէ Մանչէսթըրի մէջ կին մը կայ, որուն աչքերը առարկաները իրենց բնական մեծութենէն 50 անգամ աւելի խոշոր ցոյց կու տան:

★ Անգլիացի վիպասան Չարլս Տիքէնսի գործերուն ամէնէն չքեղ ու սուղ տպագրութիւնը այս անգամ Մ. Նահանգներու մէջ տեղի կ'ունենայ: Տիքէնսի գործերուն այս տպագրութիւնը պիտի բաղկանայ 56 հատորէ, իւրաքանչիւր հատորը 6 անգլիական ոսկի արժողութեամբ, կամ թէ ամբողջ գործը 336 անգլիական ոսկի արժէքով: Կ'րսուի թէ, ասկից զատ, մտադրութիւն կայ նաեւ Տիքէնսի գործերուն աւելի սուղ ու չքեղ ուրիշ երկու տպագրութեանց ալ ձեռնարկել, որոնցմէ մէկը պիտի բաղկանայ 130 հատորէ եւ միայն 50 օրինակ պիտի տպագրուի, իսկ միւսը որ նմանապէս 50 օրինակ պիտի տպագրուի, պիտի բաղկանայ 112 հատորէ:

ՆՕԹԵՐ ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՏԻՐՈՒՆԻ

Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի Հոգաբարձուքեան տեսնապետ եւ ծանօթ վաճառական Պատրիկ Էժ. Կիւպէնկեան, դժբաղդութիւնը ունեցաւ նախող ճարտուն կորսնցնելու իր կիներ, Տիկին Վերժին Պ. Կիւպէնկեան, ծնեալ Մանուկեան:

Յուդաիզմը կատարուեցաւ վերջին կիրակի օրը Պատրիկի Ս. Թագաւոր Եկեղեցիին մէջ, մեծ հաճոյսով:

Իսկ երկուօրեայ օրը, հանգուցեալ Տիկին Վերժին Պ. Կիւպէնկեանի մարմինը Պատրիկի Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցը փոխադրուելով, հոն Կիւպէնկեան դամբարանին մէջ ամփոփուեցաւ:

Տիկին Կիւպէնկեան կը բաղու ազնիւ, բարեգութ եւ ազնաստեւ կնոջ մը յիշատակը:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԱՄՍՈՒԱՆ ՄԷՋ

Շաբաթաթերթ «Մաղիկ»ի ներկայ փետրուար ամսուան թիւերուն մէջ յաջորդաբար պիտի երեւան

ԱԼՊՅԱՃԵԱՆ (Արշակ)

ԱԼՓԱՍԼԱՆ

ԱՍՍՏՈՒՐ (Հրանտ)

ԳԼԱՆԻԿ

ԹԷՈՂԻԿ

ՄՈՒՇԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ (Արտաշէս)

ՉԻՖԹԷ-ՍԱՐԱՅ (Օննիկ)

ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ (Ռէթէոս)

ՍԻՊԻԼ

ՍԿԵՊՏԻԿ

ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Տօքթ. Յովսէփ)

ՏՕՄԻՆՕ

ՓԱՆՈՍԵԱՆ (Աղւթասնոր)

Շաբաթաթերթ «Մաղիկ», ներկայ փետրուար ամսուն, իր բաղմակողմանի ծրարադիրը գործադրելէ զատ, պիտի հրատարակէ նաեւ Ուսումնասիրութիւններ, Նորալէպներ. Բանաստեղծութիւններ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արտոնատէր Ա. ՍԱԴԱՆՆ

Տպագրութիւն Սագանի
Կալաթա, Գուրշուքլու խան քիւ 7

ՊԱՆԴԱՆ

ԱՌԱՆՁՆԱԾՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. Ի ՍՕՖԻԱ

Դրամադրուխ, Պահեստ
Եւ Երաշխաւորութեան դուստր

ՖԻՐԱՆՔ 7,500,000

Դրամատուն Ընկերութեան Ի Թուրքիա
ԳՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ

Ընկերութիւնը ընթացապես գաւառներու մէջ

Դործակալներ կը փնտռուին

ԹՈՒՐԻՈՅ ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, ձեռքի խան, քիւ 1—2

ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Պատրաստ եւ չափի վրայ նազուստներու

ԼԱ ՊԷԼ ԺԱՌՏԻՆԷՒ

Կալաթա, Շիլիի բրամուէյի կայարանին դէմ, 23

Սոյն հաստատութեան մէջ կը գրու-
նուին տոմարներու կերպարանով շինուած
ձեւաւոր պատրաստ հագուստներ, տալիքն
ալ խիստ չափաւոր գիններով, որովհետեւ
աւելի, Պ. Լուիզորուլ, 24 տարիէ ի վեր
չատ ծախելու սկզբունքը իւրացուցած է:
Կը գտնուին նաեւ մանչ եւ աղջիկ տղոց
համար ամէն տեսակ զլխարկներ, Զին-
ուան եղանակին համար մասնաւորաբար
ընտիր հագուստներ եւ բալթօներ հասած
են եւրոպական տառչակարգ գործա-
րաններէ:

ԱՆՆԱՐԱՏ

ԹԱՅ-ՏԷԼԷՆԻ ԶՈՒՐ

ՀԱՄԵՂ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՐԱՐ

Յանձնարարուած

Բոլոր բժիկներու կողմէ

Ա. Եփրատի

Կը ծախուի երկու տեսակ պղտիկ շիշերու
եւ ճերմակ հաղարնոցներու մէջ

Մանաւր Բիւրիւն Եւ Բիւրիւն Բնակարան

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂՇԵՐԷՆ

ԿԵՂՇԵՐԷՆԱՆ ԵՒ

Ղալաթիա, Եւր Ալթը ճամբի կողմը

Խրիստոսի խանին տակ, քիւ 5

ՕՀԱՆ ՔՈՒԼԱՔԵԱՆ ԷՖ.Ի ԽԱՆՈՒԹԻՐ

ԹԷՅԸ ամէնէն առողջապահիկ ըմպելին է
ԹԷՅԸ ամէնէն աւան Ըմպելին է
ԹԷՅԸ ամէնէն սննդաբար ըմպելին է
ԹԷՅՆ է որ կը դիւրացնէ մարսողութիւնը

Ա. ԱԼԷՄԵԱՆ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԷՅԻ

Թահմիզ փողոց, քիւ 49

Ա. ԱԼԷՄԵԱՆ ԹԷՅԻ մեծ վաճառատունը
ունի ամէն տեսակ հոտաւետ ու համեղ
աղիւն տեսակէ թէյեր, շատ աման զլխե-
րով, Գաւառներէ կ'ընդունուին ա էն տե-
սակ յանձնարարութիւններ եւ կը գոր-
ծադրուին կատարեալ ճշգրտապահութեամբ
եւ ուղղութեամբ:

ԱՏԱՄՆԱՐՈՒԺԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԹԵՐՔ

ՄՈՐԻՍ ՖԱՐԱՃԻ

Ղալաթիա, Մերքեպանի փողոց, ձեռքի խան, 3

ԿԱՆԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՄՈՎ

Թուրքիոյ ամէն կողմերը կը զրկուին

ապրանքներ

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՅԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱՐՈՅԺ

Պոլիս, Պահեք Գաբու, Պին Պիւ Զէլիտին դիմաց

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՅԵԱՆ Եւ Մանաւր Կանուխ կը գտնուի

Սկիւտար, Իճապէ, Տորամաճը փողոց իր բնակարանը

Ամէն օր 5—11 զիմել Պոլիս, Պահեք Գաբու, Պին-Պիւ-Զէլիտին դիմաց

Կիրակի օրերը ծածկադրութեամբ

ԲԵՆԻ ԳԱՅԵԱՆ

Բերա, Բուսի Բասաժ

Մեծ մերքեպան հեծե-
լանիներու եւ յարա-
կից ամէն տեսակ կազ-
մածներու, լապտերնե-
րու, օդամուխ գործի-
ներու, եւլն. եւլն.

ՊՈՍՏՈՐ ՀԵՆՆԱԿԱՆՈՒՆԵՐ

Մանաւր Բերա-Եւ Գաբու Կանուխ

Մանաւր աշխատանք

Հէննա-Եւ Գաբու Կանուխ Կանուխ

ԹԱՅՅԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

ԿՈՃԱԿԻ ՄԵՔԵՆԱՅ

Թէ՛ դերձակներու եւ թէ՛ կանանց զգեստ

ներ կարողներու համար անհրաժեշտ

ԿՈՃԱԿԻ ՄԵՔԵՆԱՅ

ՄԻԱՅՆ 46 ՖԻՐԱՆՔՈՎ

Թայճման եղբարց կոճակի մեքենայով կը

շինուին 16 տեսակ մեծ եւ փոքր կոճակներ

Մեկ ժամուան մէջ 185 կոճակ

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՅ

Կալաթա, Պէօյիւք Միլլէթ խան, քիւ 1

ՖԷՆԻՔԱ ՕՐԹՈՒՇԻՔՆ

ԿԵՆԱՅ, ՀՐԴԵՇԻ, ԾՈՎՈՒ

ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱԾՆՈՐՀԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ ԻՎԻԷՆԱ. 1860ԻՆ.

Դրասենեակ՝ Հանօբուլո խան, քիւ 52, 53, 54, 55, 56

Լիազօր Երկայացուցիչ Գ. ՖԵՐԱՏԵԱՆ

Ֆէնիքս Օթթիլիէն Ընկերութեան կենաց տպահովագրութեան օրինակ մը.—
35 տարեկան մէկը որ կ'ուզէ ապահովագրուիլ Ֆէնիքս Օթթիլիէն Ընկերութեան
20,000 Փր. եւ քանակէնից տարուան համար, տարեկան 925 80 Փր. պիտի վճարէ
ու պայմանաւաճառու պիտի ստանայ 31,266 Փր. հնչուն դրամ աւարտովին իսկ եթէ
մեռնի զոր օրինակ, 10 տարիէն, իր ժառանգորդները անմիջապէս պիտի ստանան
21,314.62 Փր.: Այս ամէն գումարները ԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ չեն, այլ ԻՐԱԿԱՆ, եւ Ֆէնիքս
Օթթիլիէն Ընկերութիւնն այս գումարներուն վճարումը կ'երաշխաւորէ իր բոլորով:

4. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԹԷՅԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Պոլիս, Պահեք Գաբու

ձեյալ պէյ խանին կից, քիւ 10

ԱՂՆԻԻ ԹԷՅԵՐ

ԱժԱՆ ԹԷՅԵՐ

ԹԷՅԻ ԸՆՏԻՐ ԽՈՆՈՒՆԵՐՆԵՐ

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ-ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԷՅԻ ԽՈՆՈՒՆԵՐՆԵՐ

ԱՆՄԵՐՏԵԼԻ

ՏԵՍԱԿՈՎ ԵՒ ԳԻՆՈՎ

Դաւառներէ կ'ընդունուին ամէն քանա-
կութեամբ յանձնարարութիւններ եւ կը
կատարուին ամենայն ճշգրտապահութեամբ

ՈՒԷՍԴԵՐՆ

ՀՐԴԵՇԻ ԴԷՄ

ԱՆ ԳԼԻԱԿԱՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ՀԻՄՆԱԼ 1851ԻՆ.

Հարապահուած Զանգեթ Զրաք. եւ Գերմ. ըն-
կերութեանց գրամագլուխը 100,000ԵՄ աւելի է
Ուեզթըրն Ընկ. հրդեհի դէմ ամէն կար-
գի գործեր կ'ապահովագրէ, վնասները
անգլոյն վրայ եւ անմիջապէս կը հատու-
ցանէ:

Երկայացուցիչ Թուրքիոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒՈՒՄԱՏՈՒՐ

Պոլիս, Պահեք Գաբու Անաւաթի Խան 20, 21, 22

Տեղւոյն էն Զանօթ Զրաք. եւ Գերմ. ընկերութեանց

պարտաւորութիւնն էն Զանօթ Զրաք. եւ Գերմ. ընկերութեանց

100%ԵՄ աւելի է, Զանօթ Զրաք. եւ Գերմ. ընկերութեանց

125%ԵՄ է, Զանօթ Զրաք. եւ Գերմ. ընկերութեանց

Զանօթ Զրաք. եւ Գերմ. ընկերութեանց

Զանօթ Զրաք. եւ Գերմ. ընկերութեանց

Զանօթ Զրաք. եւ Գերմ. ընկերութեանց

U S U U Z U F N B D

Դ. Ե. Շ. օրերը առաւօտուն կանուխէն մինչեւ երեկոյ ժամ 11 $\frac{1}{2}$
Բ. Դ. Ու. օրերը ճէն 11 $\frac{1}{2}$, Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ:

ՃԱՇԱԿԱԻՈՐ ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ղալաթիա, Գարաքեօյ, Քոմիսիոն խանին տակ
Հովանոցի նորոգութիւններ ալ կը կատարուին:

ԶՈՐՄ ԱՆԳԱՄ:

[illegible]